

پښتو

شپږم ټولگي

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د توري
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دی
براھوي دی، قزلباش دی
دا هېواد به تل څلپري
په سينه کې د آسيا به
نوم د حق مو دی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچي يې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پاميريان، نورستانيان
هم ايماق، هم پشه يان
لكه لمړ پرشنه آسمان
لكه زره وي جاويдан
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د پوهنې وزارت

پښتو

شپږم ټولکي

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

د کتاب ځانګړې تیاوې

مضمون: پښتو

مؤلفین: د تعلیمی نصاب د پښتو ژبې او ادبیاتو د ځانګې علمي او مسلکي غړي

ایډیټ کوونکۍ: د پښتو ژبې د ایدیټ دیپارتمنټ غړي

ټولکۍ: شپږم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمی نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسی

د چاپ څای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې ېړلول او پېرودل منع دي. له سرغروونکو سره قانوني چلنديکېږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بنونکي خداي ﷺ شکر په خاى کوو، چې مورته يې ژوند رابنلي، او د لومړت او ليک له نعمت خخه يې برخمن کري يو، او د الله تعالی پروروستي پیغمبر محمد مصطفى ﷺ چې الهي لومړنۍ پیغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

خنګه چې ټولو ته بنکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هبواډ بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنونکي، زده کونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدينو شوراګانې د هبواډ د پوهنې نظام شپړګونې بنستيز عناصر بلل کيري، چې د هبواډ بنوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسي مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هبواډ په بنوونې نظام کې د دودې او پراختيا په لور بنستيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنوونې نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې ټوبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسون او ټولو دولتي او خصوصي بنوونېزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محظوا، کيفيت او توزيع ته پاملننه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خاى لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلى نشو.

پورتنيو موخو ته د رسپدو او د اغېنزاک بنوونې نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هبواډ له ټولو زړه سواندو بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هبواډ بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محظوا په لېردو لوکې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سېپموي، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنې کې، زيار او کوبنښ وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نیت لومړت پيل کري، چې د نورخې ګران زده کونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمند او ګټور او سېپدونکي وي.

همدا راز له خورو زده کونکو خخه، چې د هبواډ ارزښتاکه پانګه ده، غوبښته لرم، خو له هر فرصت شخه ګتې پورته کري، او د زده کړې په پروسه کې د خيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس شخه بنه او اغېنزاکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د بنوونې نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري ګډونکي هلي خلې کړې دي، مننه کوم، او د لوي خداي ﷺ له دربار خخه دوى ته په دې سېپې خلې او انسان جوړونکي هڅې کې بريا غواړم. د معاري او پرمختللي بنوونې نظام او د داسي ودان افغانستان په هيله چې وګړي په خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دكتور محمد ميرويس بلخي

فهرست

شماری	سر لیکونه	مخونه
۱	حمد	
۲	حضرت محمد ﷺ	۳
۳		۰
۴	خان پېژندنه	۷
۵	غرونه	۹
۶	آربیان	۱۱
۷	کتاب	۱۳
۸	حضرت علی کرم الله وجہہ	۱۵
۹	کلمہ	۱۷
۱۰	(نوم)	۱۹
۱۱	امیر کرور	۲۱
۱۲	متلونه	۲۳
۱۳	پته خزانه	۲۵
۱۴	مطالعه	۲۷
۱۵	مور افغانان یو!	۲۹
۱۶	سوله او ڙوند	۳۱
۱۷	وزیر محمد اکبر خان	۳۳
۱۸	لیک نبی	۳۵
۱۹	غوره ویناوی	۳۷
۲۰	د وطن مینه	۳۹
۲۱	طبيعي زبرمي	۴۱
۲۲	خوشحال خان ختک	۴۳
۲۳	صفت	۴۰

مxonونه	سرلىكونه	شمبري
٤٧	قېمتى چېرى	٢٤
٤٩	كمپيوتر	٢٥
٥١	ضميرونه	٢٦
٥٣	لېپى	٢٧
٥٥	آيودين	٢٨
٥٧	عدد	٢٩
٥٩	مېرىمن زېنبە	٣٠
٦١	دېنسىل اختراع	٣١
٦٣	عبدالرۇوف يېنوا	٣٢
٦٥	زىزىلە خىنگە مختە راھى ؟	٣٣
٦٧	عبدالرحمن بابا	٣٤
٦٩	فعل	٣٥
٧١	لوى مختىع (ادىسىن)	٣٦
٧٣	رابعە بىلخى	٣٧
٧٥	د فعل رىبىه	٣٨
٧٧	كۈچنیان	٣٩
٧٩	د پاک چاپېرىال گەتكى	٤٠
٨١	نشە يى توڭىي	٤١
٨٣	د ئەمكىپى يە سطحى كې بىلۇنونه	٤٢
٨٥	دكار ارزىست	٤٣
٨٧	بىشىر پالىنە	٤٤
٨٩	د وطن ترانە	٤٥

لوست لومړی

حمد

موخه: د پاک الله ﷺ بنه پېژندنه د شعر او بیتونو سم لوستل او ليکل.

ستاسو په فکر الله ﷺ پرته له مورد خخه نور کوم شیان پیدا کړي دي؟

زه مدد غواړم له تا نه اې یوه خدايیه احده!
که مدد دې راسره وي چار به نه شي زما بدہ
زه عاجز مریې د ستایم تا به ستایم ستا په فضل
ستا ثنا صفت به وايم خو زه توان لرم بپحده
ستا ثنا ده تر حد تپره د بیابان تر شگو ډېره
هسې خوک دي چې خبر شي د دې شگو له عدده
د خوشحال ویل اومه دي لایق ستا د صفت نه دي
ستا په فضل به پخپږي دا اومه ویل احده
(خوشحال خان خټک)

- زده کوونکی دې بیتونه ولولی او هغه دې معناکړي.
- دوه تنه زده کوونکی دې یو بل ته شعر د املا په توګه ووایی او ودې لیکي.
- زده کوونکی دې په وار سره د ټولګي مخې ته را شی او په مېز باندې اینسودل شوي کارتونه چې د الله ﷺ نومونه او صفتونه په کې لیکل شوي واخلي. هر یو زده کوونکی دې د خپل کارت کلمه پر تختې وليکي او هغې ته دې یوه جمله جوره کړي.
- خوتنه زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته راشی او د ژمي درخصتیو په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
مدد	مرسته
مربي	غلام
احد	يو (واحد)
ستایم	ستاینه کوم

زده کوونکی دې په دې فکر وکړي چې الله ﷺ پرته له مورو خخه نور کوم شیان پیدا کړي دې په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

دویم لوست

حضرت محمد ﷺ

موخه: د حضرت محمد ﷺ د لور شخصیت بنه پېژندن، د متن سم لوستل او لیکل.

تاسو د حضرت محمد ﷺ د شخصیت په اړه خه ويلاي شئ؟

حضرت محمد ﷺ د الله ﷺ وروستي او هغه پیغمبر دی چې لوی الله ﷺ
ورته د نېکو او غوره اخلاقو لرونکي ويلى دی.

حضرت رسول اکرم ﷺ په داسې حالاتو کې په پیغمبری مبعوث شو چې د
نړۍ پر مخ د کفر، ظلم، وحشت، شرك او بت پرسټي توره تیاره خوره ووه.
د الله ﷺ د عبادت پر حائی یې د لمړ، سپورمه، اور او په خپل لاس جور
شوو بتانو عبادت کاوه.

حلال او حرام یې نه پېژندل، بشريت په خپلوبې لاریو او نارواوو کې په خپل
سر روان و په دې وخت کې چې انسانیت له لویې تباھی او بدېختی سره

مخامنخ و لوی الله ﷺ په قول بشريت رحم و کړ او دوی ته يې د حقې لاري
د بنوونې لپاره خپل گران پيغمبر حضرت محمد ﷺ راولپرہ، خپل کتاب يې
پري نازله کړ چې د حمکې پرمخ تولو اوسپدونکو ته سمه لاره ونبي.
حقيقي معبد وروپېژني او انسان له دينوي او اخروي بدمرغيو خخه
وړغوري.

- زده کوونکي دې متن ولولي او د مفهوم په هکله دې له يو بل سره مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مختې ته راشي، د متن يوه، يوه کربنه دې يو بل
ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په متن کې درې توريزې او څلورتوريزې کلمې پیدا بیا دې په خپلو
کتابچو کې ولیکي.
- زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د حضرت محمد ﷺ د لور
شخصيت او نېکو اخلاقو په اړه خبرې وړکړي.
- زده کوونکي دې د متن لغتونه معنا او بیا دې د تختې پرمخ ورته جملې جوړې کړي.

لغتونه معناوې

غوره	بهتر انتخاب شوي
نړۍ	جهان
معبد	عبدات شوي، هغه چې عبادت يې کېږي

زده کوونکي دې د متن يوه برخه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

دريم لوست

پوهنه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او وليکلای شي او د پوهنه په معنا او ارزښت و پوهېږي.

– تاسو پوهېږي چې پوهنه خه ته وايي؟

– ستاسو په فکر موره خنګه کولای شو چې د پوهې خاوندان شو؟

علم د پوهې او پېژندني په معنا ده. پوهنه د یوې رنا په خېر د انسان زره او دماغ روښانه کوي. انسان له بې لاري او مايوسي خخه ڙغوري او خپله موخي ته يې د رسیدو لاري چاري برابروي. له بلې خوا ناپوهی داسي تيارة ده چې انسان له ډار، خطر او خواري سره مخامنځ کوي. الله تعالى ﷺ په خپله د پوه او ناپوه ترمنځ د توپير په هکله داسي فرمائي: «آيا هغه کسان چې پوهېږي، له هغوكسانو سره چې نه پوهېږي، برابر دي؟» هېڅکله پوهه او ناپوهی – رنا او تيارة سره برابر نه دي.

انسان د علم او پوهې په وسیله لوړۍ خپل حنان او بیا خپل خالق ﷺ پېژني. په کار ده چې له علم سره د انسان عمل هم ملګري وي، همدا دول له علم او پوهې خخه باید د انسانانو د هوسابينې او سوکالي لپاره کار واخلو. د خپلو خلکو او د بشر د نېکمرغیو لپاره هلې څلې وکړو.

- زده کوونکی دې متن له خپل ځان سره ولولي او د هغه مطلب دې په ساده کلمو کې خرگند کړي.
  - زده کوونکی دې دا لاندې لغتونه تر معناکولو وروسته په جملو کې وکاروی.
- (پوهه، علم، رنا، سوکالي)

- زده کوونکی دې د لاندینيو جملو پاتې برخې بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف: د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا .....

ب: د علم او پوهې خڅه باید.....

ج: آیا هغه کسان چې پوهېږي،.....

د: پوهنه د یوې رنا په خپر د انسان زړه .....

- زده کوونکی دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وايي چې کوم پر مختنگونه د علم له برکته منځ ته راغلي دي؟

لغتونه معناوې

هڅې او کوبښن هلېي خلې

آرامې هوسايې

اسوده ګېي سوکالي

کورني دنده:

زده کوونکی دې د علم د ارزښت او ګټو په اړه یوه لنډه مقاله ولیکي.

خلورم لوست

خان پېژندنە

موخه: زده کوونکي د خان پېژندنې په معنا او مطلب وپوهېږي، متن سم ولوستلای او ولیکلای شي.

تا سو په دې مطلب پوهېږي چې خان پېژندنە خه معنا لري؟

سترگې پرانیزه! د بدینې حس له مغزو خخه وباسه! په حیرحیر وگوره!
طبعت ټول تا ته په خندا د ژوندانه د هوساينې اسباب راغوندوي. د
وطن د ورو او زرو د اميد سترگې ستا خواته کېږي دي، حکه چې ته د
دوی او دوی ستا دي. د کوچنيوالی لوبي کوچنيانو ته پريوده. د زلميتوب
بې حایه عيشونه او هوسوونه هغه چا ته وراندي کړه چې ته يې پښې کوي.
ته د خپلو بیوزلو کاريګرو سره ليچې ونقاره. له بزرگرانو سره لاسونه تهاكې
کړه. له زده کوونکو سره ماغزه په کار واچوه. د وطن د پرمختګ لپاره زيار
وباسه. پريوده! چې نور په هوا الوزي ته بې وزرو الوقى نشي.

خان وپېژنه، په تشو خبرو هېڅ نه ترسره کېږي. عملي میدان ته راووحة!
دا خاوره ستا همت ته گوري. کار غواړي. له بې غمى او استراحت سره
وداع وکړه. خوب د ګور مړو ته پريوده! ته خو ژوندي يې. د هېواد
راتلونکي سعادت په تا پوري اړه لري. د زلميتوب طلايي ورځې په همدي
خدمت کې تېري کړه. سر تر پايه د پښو کولو په جامو کې خان مه نغاره!
د دې وخت دی چې خانته ووايې: آه لا ترڅو؟ خان وپېژنه! داسي
کار وکړه چې نور ستا پښې وکړي، لکه پخوا چې يې کاوه.

(ګل پاچا الفت)

- زده کوونکي دې په ډلو ووبشل شي. هره ډله دې د متن په يوې تاکلې برخې خبرې وکړي.
- دوه، دوه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، يو تن دې د متن يوه جمله د املا په توګه ووايي او بل دې ولیکي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او بيا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(سعادت، راتلونکي، زلميتوب، هپواد، همت)
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په اړه دې خبرې وکړي چې د خپل هپواد د پرمختګ لپاره باید خه وکړي؟

معناوي	لغتونه	معناوي	لغتونه
پېښې کول	تقلید	هيله	امېد
مه تاووه	مه نغاره	لسټونې راپورته کړه	لېچې ونقاره
نېکمرغۍ	سعادت	خدای په امانې	وداع

ګل پاچا الفت د مير سيد پاچا زوي، په ۱۲۸۸ لمریز کال د لغمان د عزيز خان په کڅ کې زېږيدلی. یو ډېر لور لیکوال، شاعر او نقاد و. په لسګونو آثارې لیکلې چې څینې مهم آثار پې دادي: د پسرلي نغمه، عالي افکار، د آزادۍ پیغام، غوره اشعار، د زړه وينا او نور. پورته متن هم دده له غوره نشوونو خخه انتخاب شوي دي.

زده کوونکي دې فکر وکړي چې خان پېژندنه خه معنا لري بيا دې په همدې اړه خو کربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

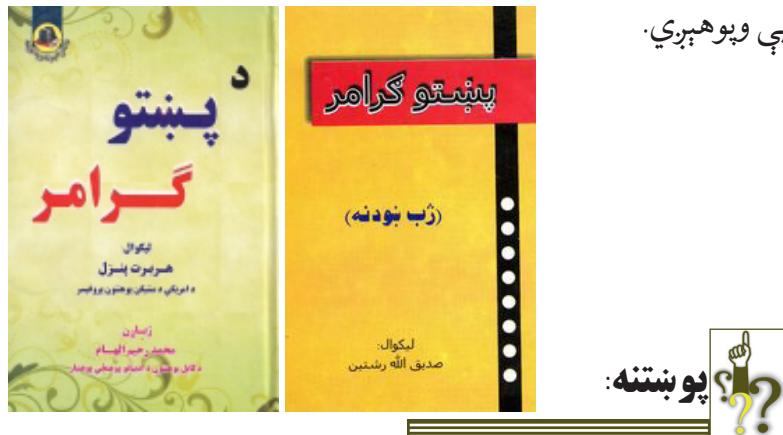

پنځم لوست

غزونه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او وليکلای شي، غزونه ويېژني او په کارولو

ې پوهېږي.

تاسو خه فکر کوي چې غزونه هم په ژبه کې ارزښت لري؟

د شلمې پېړي په پیل کې نوو علمي خپرندو دا ثابته کړه چې غزونه د یوې ژې اساس او بنست جوروی، نو ويلاي شو چې غزونه د ژې جوروونکي توکي دي. که خه هم دغه توکي په یوازې توګه معنا نه لري، خو توپير ې په کلمو کې، د کلمو معنا بدلوی، لکه: د (ت) آواز د (تور) په کلمه کې. که چېړي د دغه آواز په حای د (پ) آواز راورو، نو د (تور) له کلمې خخه د (پور) کلمه جورېړي چې دا دوہ بېلې بېلې کلمې دی. غزونه په ژبه کې په یوازې او جلا جلا توګه نه کارول کېږي، بلکې د هنوله یو حای کېدو خخه تر ټولو کوچني معنا داره واحدونه جورېړي چې کلمه ورته وايي. په هره ژبه کې الفې د هغې ژې ټولو تورو ته ويل کېږي چې د هغې ژې د آوازونو انځورونه کوي.

- زده کوونکی دی متن ولولی او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
- دا برخه دی د متن په لوستلو سره بشپړه او په کتابچو کې دې ولیکې.
- د شلمې پېړی نوو علمي خېړنو دا ثابته کړه چې .....
- غړونه په د ژې جورونکې .....
- غړونه په ژېه کې په یوازې .....
- زده کوونکی دې د تولګي مخې ته راشی په دې اړه دې خبرې وکړي چې: غړونه ولې د ژې جورونکې توکي دي؟
- زده کوونکی دې د غړونو لاندنی تعریف له یاده زده کړي:
- غړونه د هرې ژې جورونکې توکي دې چې په یوازې توګه معنا نه لري او له یو خای کېدو خخه یې کلمې جورېږي.

لغتونه	معناوې
توکي	اجزا
توضير	فرق
څېړنه	تحقيق

زده کوونکی دې خوکلمې پیداکړي چې د غړونو په بدلېدو یې په معناکې بدلون راخي.
لکه: تور، نور بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکې.

شپږم لوست

آريايان

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د آريايانو پېژندل.

آيا تاسو د آريايانو کلمه اويا د هغو په هکله خه اورېدلې دي؟

له میلاد خخه په زرگونو کلونو مخکې د اوسيي افغانستان په شمال کې آريايي قومونه اوسيدل. دوى خپل تاقبوبې ته آرياناوېجه ويله چې د اصیلانو او شريفو خلکو د استوګنې د حای معنا لري. آريايان په لوړۍ سرکې په یوه ژبه چې آرييک نومېدہ غږيدل او دا د پښتوژې اصلې مور ګنډل شوي ۵۵. آريايانو په آرياناوېجه کې د کوچيتوب او مالداري ژوند درلود، خو زرگونه کلونه وروسته یې بناري ژوند پیل او د لوړۍ حل لپاره یې د بُخدې بنار جوړ کړ. (يما) پاچا د آريايي دولت اداره په غاره درلوده. دا زمانه له میلاد خخه (۱۵۰۰) کاله د مخه اټکل شوي ۵۵.

له زرگونو کلونو خخه وروسته آريايان د زياتولي له امله د افغانستان نورو سېمو ته وکوچيدل، او د هېواد په مرکزې، ختيحو او لویديحو برخو کې خپاره او مېشته شول.

له ډېري مودې وروسته دوى یا د وګرو د شمېر د زياتولي له امله د افغانستان نورو سېمو ته وکوچيدل چې لوېديح خوا تر ایران او ختيح خوا ته د هند تر حنګلونو پوري ورسېدل. آريايانو له خپل خان سره وری تمدن هلتنه خپور او نېه وده یې ورکړه.

- زده کوونکی دې په وار سره متن ولولي او بیا دې يو بل ته د هغه په هکله مشوره ورکړي.
- د لاندې لغتونه دې په مناسبو جملو کې راوري او په کتابچو کې دې ولیکې.
- الف: ټاټوبې   ب: ختیخ   ج: آريک   د: بُحدی
- د جملو تشن ځایونه دې د متن له لوستلو وروسته په مناسبو کلمو ډک او بیا دې ولیکې.
- آريایانو په یوه ژبه خبرې کولې چې .....
- آريایانو په آريانا ويجه کې د کوچیتوب او .....
- د آريایانو لوړنۍ پاچا .....
- زده کوونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د لوړۍ جوړ شوي بنار په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ټاټوبې	د اوسيپدو ځای
ويجه	ټاټوبې
بُحدی	اوسنۍ بلخ چې اُم البلاد هم نومېده.
اهکل	ګومان

زده کوونکی دې د دغوكلمو په هکله یوه جمله ولیکې او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکې. (اُم البلاد، آريک، آريانا ويجه، یما پاچا)

اووم لوست

كتاب

موخه: د متن لوستل، لیکل او زده کونوکی په دې ویوهپیری چې کتاب خنگه منع ته راغلی دی؟

تاسو خه فکر کوي چې پخوا زمانو کې به هم کتاب موجود و؟

په ډېرو پخوا زمانو کې کتاب نه و زمور نیکونو او پلرونو به کېسې په ياد زده کولې دا کېسې پېړۍ، پېړۍ نورو نسلونو ته رسیدلې دی، خرنګه چې دا کېسې به يې ټولې په ياد نه پاتې کبدې، نو دوی په دې فکر کې شول چې د کېسو د ساتلو لپاره په لرګيو کې حینې نښې نښاني وکړي. وروسته په دې هم و پوهبدل چې د تېره لرګي په حوکه پر نمه خته باندې یوه نبہ و باسي او په اور يې پخه کړي، ترڅو ډېر عمر پاتې شي چې همدا کار په حقیقت کې د کتاب د منځ ته را تلو پیل و. تر دې وروسته انسانان د ونو د پوټکو او پانو په تېره بیا د پاپېروس د بوټې په پانو د لیکلو په فکر کې شول چې خه نا خه تر ډېړۍ مودې پوري يې پاینېت در لود.

مصریانو کم تر کمه (۵۰۰۰) کاله پخوا د پاپېروس د بوټې له پانو خخه یو ډول کاغذ جور کړ. کله چې و پوهبدل هغه له منځه حې، نو د هغه په حای يې د ژوو پوستکي د لیکلو لپاره غوره کړل.

دغۇكتابونو يوازى پە مالدارو خلکوپورى اړه درلوده. د زرگۇنوكلونو وروسته بىا پە چىن کې د اوسىنى كاغذ ڈېر ابتدايى شكل منخ ته راغى. ورپسى پە جرمىي كې د چاپ ماشىن اختراع شو چې دكتاب د منخته راتلو لپاره سمه لاره پرانيستل شوه.

فعاليتونه:

- زده كونكى دې متن ولولى او د هغه پە هكله دې معلومات ورلاندى كرپى.
- د جملونىمگرىپى برخې دې پە مناسبو كلمو سره بشپرى او پە خپلوكتابچو كې دې ولىكى.
- ..... مصريانو تقرىباً پىنځه زره كاله پخوا ..... جور كې.
- ..... د اوسىنى كاغذ ڈېر ابتدايى ..... منخ ته راغى.
- ..... پە جرمىي كې د ..... اختراع شو چې د .....
- يو يو زده كونكى دې د متن لغتونه پرتختې ولىكى او بىا دې پە جملو كې راوې.
- خو تنه زده كونكى دې پە دې اړه د ټولگى مخکې خبرې وکرى چې دوى ولي د ليکلولپاره د پاپروس د بوتي پە فکر كې شول؟

لغتونه معناوي

قرن	پېړى
خلاصول	پرانيستل
حيوانات	ژوو
اختراع	ديوه نوي شي منخ ته راول
پاپروس د اقيانوس د درياب پە غاره د پلنو پايو درلودونكى بوتي و.	

كورنى دندە:

زده كونكى دې پە دې اړه چې دكتاب منخ ته راتلل كومې مرحلې تېري كرپى، خوکربنې پە خپلوكتابچو كې ولىكى.

اټم لوست

حضرت علی کرم الله وجهه

موخه: د متن لوستل، ليکل او د حضرت علی (کرم الله وجهه) د شخصيت پېژندنه.

آيا تاسو د حضرت علی کرم الله وجهه په هکله خه ويلاي شي؟

حضرت علی کرم الله وجهه د اسلام لوی سپه سالار او د ابو طالب زوي و له هجرت خخه یوویشت کاله مخکې په مکې معظمې کې زېږيدلی او د حضرت محمد ﷺ خلورم يارو.

حضرت علی کرم الله وجهه له ورکتوب خخه، حضرت محمد ﷺ سره مينه درلوده او د هغه د اخلاقو پیروی یې کوله. حضرت علی (کرم الله وجهه) لومړنی کوچنی ماشوم و چې ايمان یې ور باندې راور او د اسلام په مبارک دین مشرف شو.

حضرت علی (کرم الله وجهه) ته حکه د کرم الله وجهه لقب ورکړل شوی چې بتانو ته یې سجده نه ده کړې. حضرت علی (کرم الله وجهه) دېر لوی عالم، غښتلی، زړور او د نېکو اخلاقو خاوند و.

کوم وخت چې حضرت عثمان^{رض} په شهادت ورسپد. حضرت علی^{رض} د مسلمانانو خلیفه شو. د خلافت په موده کې يې ډېر فتوحات وکړل. خلور کاله او خو میاشتې يې خلافت وکړ. په پای کې د عبدالرحمن بن مُلجم له خوا د هجرت په خلوېښتم کال د روژې په اووه لسمه ورخ د کوفې په نبار کې په شهادت ورسپد.

فعاليتونه:

- زده کونکي دي متن ولولي او د هغه په مطلب دي خبرې وکړي.
- د حضرت علی^{رض} په هکله اورېدلې کېږي دي نوروته د ټولګي په مخکې ووایي.
- دا لاندې پونتنې دي ولولي او د هغو پر خوابونو دي له یو بل سره مشوره وکړي.
- حضرت علی^{رض} د چا زوي او خه وخت د اسلام په دين مشرف شو؟
- حضرت علی^{رض} په کوم کال کې زېړېدلې دي؟
- حضرت علی^{رض} د چا له خوا او په کوم کال کې په شهادت ورسپد؟
- زده کونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او د حضرت علی کرم الله وججه په هکله دي خبرې وکړي.

لغتونه

معناوې	
قوي	غښتلې
سرلښکر	سپه سالار
اطاعت، په چا پسې تلنې	پيروي

کورني دنده:

زده کونکي دي په دي هکله چې ولې حضرت علی ته د کرم الله وججه لقب ورکړ شوی. معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي.

کلمه

موخه: په لیکلو او لوستلو کې د کلمو سم کارول او د کلمې په معنا او مفهوم پوهېدل.

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب، قلم، زدہ گوونکی، بنه، زه، لایق

آیا تاسو د کلمې په هکله خه اور بدلی او پوهېږئ چې کلمه خه ته واي؟

کلمې: هغه کوچني ژبني توکي دی چې حینې یې په خپله معنا لري او حینې یې په يوازې توګه معنا نه ورکوي، خو د جملو د معناوو په بشپړولو کې لویه وندہ اخلي. کلمې د معنا له مخې په دوو برخو وېشل شوي: خپلواکې او ناخپلواکې کلمې.

خپلواکې کلمې

هغه کلمې چې په خپله معنا ولري او په هغوي کې نومونه، قیدونه، صفتونه او فعلونه راحي، لکه: احمد، زه، بنه، لایق، راغي او نور....

ناخپلواکې کلمې

هغه کلمې دی چې په خپلواکه توګه معنا نه لري، خو له خپلواکو کلمو سره له یو خای کېدو وروسته د جملې معنا بشپړوي، لکه: و، به، له، د، نه، سره، خخه، حینې، او نور....

زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په معنا او مفهوم دې خبرې وکړي.
يويو زده کوونکي دې لاندې کلمې پر تختې ولیکي او بیا دې په جملوکې وکاروی.

بشپړ، ونډه، لایق

- زده کوونکې دې متن ولولي او د هغه په مرسته دې لاندې برخې بشپړې کړي:
- کلمې هغه کوچني ژبني توکي دې چې .....
  - کلمه په دوو برخو وېشل شوې چې .....
  - په خپلواکو کلموکې دا برخې شاملې دې .....

زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د ژې د کوچنيو توکو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ونډه	برخه
بشپړ	پوره
توکي	اجزا

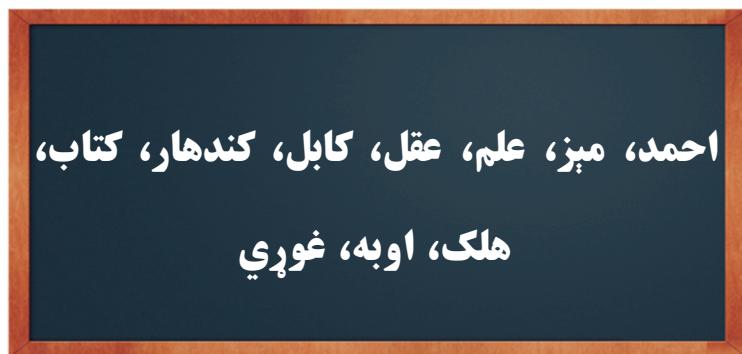

زده کوونکي دې د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو د توپیر په اړه خوکربنې په خپلواکتابچو کې ولیکي.

لسم لوست

اسم (نوم)

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او په خپلواكو کلمو کې د نوم پېژندنه.

ستاسو په فکر نوم په خپلواكو کلمو کې راتلاي شي؟

اسم (نوم): هغه خپلواكه کلمه ده چې د ټولو شيانو او اشخاصو لپاره کارول کېري، لکه: احمد، وحیده، مېز، عقل، دود، اکسیجن، شېدې، ونه او نور...
د نوم ډولونه:

نوم دا ډولونه لري: ساده يا مفرد نوم، مرکب نوم، خاص نوم، عام نوم، معنا نوم، ذات نوم او نور...

له دې جملې خخه به حئينې نومونه له مثالونو سره وګورو:
садه يا مفرد نوم: هغه نوم ته وايي چې له یوې مفردې کلمې خخه جور شوي وي، لکه: کور، لاس، کتاب، قلم...

مرکب نوم: هغه نوم دې چې له دوو يا زياتو کلمو خخه جور شوي وي.
لکه: افغانستان، پوهنتون، عبدالله...

خاص نوم: هغه کلمه ده چې په یوه خاص شي یا سړي باندي دلالت وکړي، لکه: احمدشاه بابا، کابل، پغمان، غازی امان الله خان او نور.

عام نوم: هغه نوم دی چې په خپلو همجنسو شیانو یا اشخاصو دلالت وکړي، لکه: سړي، نجلۍ، نبار، نیونځی او نور.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي او یو بل ته دې تشریح کړي.
- زده کوونکي دې په خپل تولګي کې د شیانو نومونه په یوه لست کې وليکي او په هغو کې دې د نوم ډولونه وښي، لکه: مېز (عام نوم)، کتاب (عام نوم)، هلک (عام نوم)، حميد (مفرد نوم) زموږ د تاریخ استاد عبدالله (خاص نوم)، حمید الله (مرکب نوم).
- زده کوونکي دې متن ولولي نومونه دې پکې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.
- زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د نومونو ډولونه دې پر تختې وليکي او بیا دې د هغو د توپیر په هکله خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
خاص	خانګړي
څینې	بعضې

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نومونو لپاره نوي نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

یوولسم لوست

امیر کرور

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لومړنی شاعر په توګه د امیر کرور پېژندنه.

آیا تاسو د امیر کرور نوم اور بدلی او په دې برخه کې خه ویلای شئ؟
 امیر کرور د امیر فولاد سوری زوی و په (۱۳۹ هـ ق.) د غور په مندېش
 کې امیر شو. دی دا سې غښتلی او پهلوان و چې له سلو تنو جنگیالیو سره
 به جنگیده، نو حکه یې کرور باله چې معنا یې کلک او غښتلی دی.
 امیر کرور ډېر عادل، مهربان او د ټینګي ارادې څښتن و بنه وينا یې
 درلوده. په شعرونو کې یې سوچه او سپیڅلې پښتو کلمې کار ولې دی.
 امیر کرور د عباسیانو په پلوی له بنی امیه وو سره ډېرې جګړې وکړې
 چې زیاتې سوبې یې په برخه شوې. د هغونه په ویار یې دا شعرونه وویل چې
 ویارنه یې بولی او د پښتو شعرونو په لړ کې لوره حماسي ترانه ۵۵.

د تاریخي سندونو له مخې دا شعر لومړنی شعر بلل شوی، حکه چې
 مخکې له دې خخه کوم بل شعری سند نه لرو، خو د دغه شعر له پوخوالی
 خخه خرګندېری چې له دې شعر خخه پخوا به هم نورو شاعرانو شعرونه
 ویلی وي، حکه چې لومړنی شعر ته ډېر وخت په کار دی، ترڅو دغسې

پوخوالي ته ورسپوري. امير کرور په (۱۵۴ هـ ق.) کال د پوشنگ په جگرو کي مړ شو. د ده حماسي ترانه داسي پيل کېري:

زه يم زمری پردي نېږي له ما اتل نشهتے په هند و سند و په تخار و په کابل نشهتے

بل په زابل نشهتے له ما اتل نشهتے

فعاليتونه:

– زده کونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه توګه ووايې.

– زده کونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه مشوره وکړي چې:

• ولې د امير کرور پر شعر ته لوړنۍ شعر نشو ويلاي؟

يَا دې له هرې ډلي خخه یو تن د تختې مخې ته راشي او خپله ليکل شوې پانه دې نورو ته ولولي.

– خو زده کونکي دې د متن لغتونه د تختې پر مخ ولیکي او نور دې په جملو کې وکاروي. (کرور، ويړ، مهربان، سوبه، پهلوان، غښتلې، ويړنه)

معناوې	لغتونه	معناوې	لغتونه
فتح	سو به	سخت	کرور
افتخار	ويړ	قوي، توامن	غښتلې
قهرمان	اتل	فخرکول	ويړنه

کورني دنده:

زده کونکي دې د لاندې مطلب په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
امير کرور خپله حماسي ترانه د خه شي په ويړ ويړي ده؟

دولسم لوست

متلونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د متلونو په مناسب خای او سموکارولو پوهېدل.

آيا تاسو متلونه اورېدلې او د هغو په مطلب پوهېږئ؟

متلونه د پښتو زې په ولسي ادب کې یوه غوره او په زړه پوري برخه ۵.
متلونه هغه لنډي وینا وي دي چې ډېر لوی او پراخ مطالب په کې
خای شوي وي.

د متلونو ويونکي معلوم نه دي. په هره زمانه کې ويل شوي. د ملتونو
په وسيلي د ټولني دودونه او د خلکو افکار له یوه نسل څخه بل نسل ته
لېردول کېږي. د متلونو اغېزه په ژبه کې دومره زیاته ده چې په خبرو اترو
کې یې د یوه ټینګ استدلال په توګه راوري.

دا برخه په پښتو ادب کې ډېره شتمنه ده چې شمېر بې زرگونو ته
رسېري. حیني متلونه به د مثال په توګه ولولو:
کبرجن د الله ﷺ دبسمن دی.

په یوه څېړه سل مخه خورېږي.
خپل عېب د ولو منځ، د بل عېب د کلو منځ دی.

په سوال کولو خوله هم بده نسکاري.
 بد خوي چې زورور شي نو عقل مرور شي.
 کېردي په خپلو مراندو ولاړه ۵۵.
 بې مېوې ونه خوک په کانو نه ولې.
 ګل له ګل نه رنگ اخلي.

- زده کوونکي دې متن ولولي او د متلونو په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې متلونه د املا په توګه ولیکي.
- یو یو زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او کوم متل یې چې زده وي، د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د متن لغتونه، په جملو کې وکاروي او له یو بل خخه دې پیوښتی.

معناوي	لغتونه
اوږده	ولې
د خيمې یا کېردي نوی پري	مراندو
دليل راول	استدلال
حساب	شمېر
بډایه	شتمنه
تاثير	اغزه

زده کوونکي دې ددي متل «کوب بار تر منزله نه رسپري» مفهوم په خپله ژبه ولیکي.

پته خزانه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د پتې خزانې د لیکوال پېژندنه.

پته خزانه

محمد هوتك بن داود

— تاسو د پتې خزانې په هکله خه اور بدلي دي؟

پته خزانه د پښتو زبې په ادبیاتو کې یو ارزښتمن کتاب دی چې محمد هوتك په (۱۱۴۱ هـ.ق.) کال په کندھار کې د شاه حسین هوتكی په هڅوونې لیکلی دی.

محمد هوتك په (۱۰۸۴ هـ.ق.) کال د کندھار په کوکران کې زېړيدلی، د پلار نوم یې دا وود خان او د نیکه نوم یې قادر خان هوتك دی. ده د خپل وخت علوم له خپل پلار خخه ولوستل. لوی عالم او پوخ شاعر شو. محمد هوتك په خپله پته خزانه کې د پنځسو نرينه او بسحینه شاعرانو د ژوند پېښې او د شعرونو بېلګې ذکر کړي دي. په دې ترتیب یې له سل تریوولس سوه هجري کلونو پوري د پښتو د شعر او ادب تاریخ خوندي ساتلي دي. محمد هوتك نور کتابونه هم لیکلی چې خلاصه الفصاحت او خلاصه الطب نومېږي او د شعرونو یو نسلی دیوان هم لري چې بوللي او غزلي یې په کې راوړي دي.

- زده کوونکی دې دوه دوه تنه متن ولولی او یو بل ته دې مطلب ووايي.
- زده کوونکی دې په خپلو ډلو کې مشوره وکړي چې:
- په پټې خزانې کې کوم تاریخي شیان خوندی ساتل شوي دي؟
بیا دې له هرې ډلي خخه یو تن د ټولګي مخې ته راشي او خله پانه دې نورو ته ولولی.
- زده کوونکی دې د متن جملې یو بل ته املا ووايي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته راشي او د محمد هوتك د کتابونو په هکله دې خبرې وکړي.

معناوي	لغتونه
ساتل شوي، محفوظ	خوندی
واقعي	پېښې
تشویقول	هڅوونه
قصیدې	بوللي

زده کوونکی دې د پټې خزانې د ارزښت په اړه خو جملې په کتابچو کې ولیکي.

خوارلسم لوست

مطالعه

موخه: د متن سم لوستل، سم ليکل، د مطالعې په ارزښت او ګټو پوهيدل او په زده کونکو کې د مطالعې د روحيې پياورتیا.

پونته:
?

خه فکر کوي چې مطالعه خه ګتې لري؟

مطالعه داسي کړنه د چې د انسان له ستړگو او مغزو خخه د ناپوهی پردي لري کوي. انسان دي ته هخوي چې باید د علم او پوهې خبشن شي. مطالعه انسان علم او کمال ته رسوي. دماغي حواک ته يې وده او پراختيا ورکوي، تر خو انسان وکولاي شي د بنو او بدوم منځ د توپير په پوهېدو سره د دنيا او آخرت د بنه والي لپاره زيار وباسي. همدا راز مطالعه انسان د خپل ژوند له ټولو مسؤوليتونو خخه خبروي. هغه ته دا لارښونه کوي چې انسان ډېر مسؤوليتونه لري، باید په هغو پوه شي او هغه وېژني.

د مطالعې لپاره باید د کتاب په ټاکلو کې ډېر پام وکرو، هغه کتاب انتخاب

کړو چې مور ته د ژوند سمه لارښوونه وکړي. هر خوک چې ډېره مطالعه وکړي او ډېر کتابونه ولولي ذهن یې پراخ او معلومات یې ډېريدي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د مطالعې متن یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې د لاندې جملو تشن ځایونه په مناسبو کلمو سره بشپړ او په کتابچو کې ولیکي.
- مطالعه د انسان له سترګو او مغزو خڅه .....
- مطالعه انسان دې ته هڅوي چې سبایي د .....
- مطالعه انسان د خپل ژوند له .....
- زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وايي چې مطالعه خه ډول کړنه ده.

لغتونه معناوی

پراختيا	وسعت ورکول
څواک	توان او قدرت
کرنه	عمل

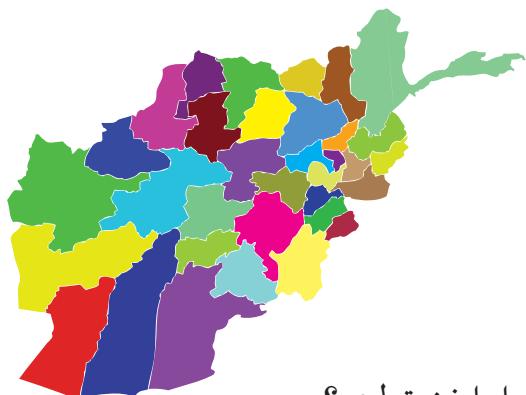
کورنۍ دندہ:

زده کوونکي دې په دې هکله چې مطالعه خنګه انسان علم او کمال ته رسوي خوکرښې په خپلوكتابچو کې ولیکي.

پنځلسم لوست

موږ افغانان یو!

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او په زده کوونکو کې د افغانيت د روحي پياورتیا.

ستاسو په فکر (موږ افغانان یو) خه مفهوم او ارزښت لري؟

زمور د هېواد د اساسی قانون له مخېي د افغانستان د ملت وګړي له پښتون،
تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوچ، پشه يې، نورستان، ايماق، عرب،
قزلباش، گوجر، براهوي او نورو قومونو خخه عبارت دي.
د افغان کلمه د افغانستان د ملت هر وګړي ته ويل کېږي.

له دې امله ټولو ته لازمه ده چې:

- د هېواد ملي یووالۍ وساتو.
- په ټولنه کې د ټولو منل شوو اصولو او ملي ارزښتونو درناوي وکړو.
- په ټولنه کې د ملي او تاریخي خلکو د کړنو پیروي وکړو.
- د خپل ټاتوبې د ملي شتمنيو، ويړونو او بریاوو بشه ساتونکي او پالونکي واوسو.
- د ټولني د خير، پرمختګ او بنېګنې په چارو کې ونده واخلو.
- د خپل کور، کلي، سيمې او چاپيریال له ساتلو او پاکې سره د زره له تله مينه

ولرو.

- کوچنیانو ته د ژوند په چارو کې سالمې لارښوونې او گټوري مشوري ورکړو.
- په ورځیني ژوند کې د ميندو او خویندو خواخوري او مرستندويان واوسو.
- تل په کوچنیانو شفقت او د مشرانو درناوی وکړو.

فعاليتونه:

- زده کوونکي دي متنه ولولي او د هغه مطلب دي په لنده توګه ووایي.
- زده کوونکي دي په وار سره د متنه لغتونه معنا او د تختې پرمخ دي په جملو کې وکاروي.
- زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او په هغه شه چې له افغان او افغانیت سره بنایي خبرې وکړي.
- زده کوونکي دي د متنه جملې یو بل ته املا ووایي او بیا دي اصلاح کړي.

معناوې

جامعه	ټولنه
د اوسبېدو خای	ټاټورۍ
دارايې	شتمني
افتخارونه	وابرونه

لغتونه

کورني دنده:

زده کوونکي دي په اړه (موره د یوه افغان په صفت باید شه وکړو) خوکربنې په خپلوا کتابچو کې ولیکي.

شپارسم لوست

سوله او ژوند

موخه: د متن لوستل، لیکل، په ژوند کې د سولې په ارزښت او اړتیا پوهېدل او د سولې غونبستلو د روحيې پیاوړتیا.

پونستنه:

ستاسو په فکر مورډ ولې په ژوند کې سولې ته اړتیا لرو؟

سوله یوه ډېره مقدسه او سېپېخلې کلمه ۵۵، حکه په قرآن کریم کې یې ستاینه شوې ده او هغه (والصلاح خیر) بللي ده. د بشريت هستي، پاینیت او سوکالي هم په سولې پوري اړه لري.

په سولې کې ژوند کول د هر انسان حق دی. سوله د خلکو زرونه سره نزدې کوي. خوبني او نېکمرغې راولي. که د بشري نړۍ په هر حائی کې سوله او امن نه وي، نو هله به جګړه برلاسي وي. جنګ او جګړه له ځان سره انسانانو ته له وړلو، ورانولو او تباھي پرته بل خه نه راوري.

د تاریخ له پانو خخه خرگندېري، هغو خلکو چې په خپلو کې او یا هم له نورو سره د سوله یېزژوند لاره غوره کړي، ډېرژر د سوکاله او هوساژوند خاوندان ګرځېدلې او د ترقى او پرمختګ له کاروان سره یو حائی شوي دي.

- زده کوونکی دې متن ولولی او ده ګه په اړه دې خبرې وکړي.
- زده کوونکی دې دوه، دوه ته متن ولولی. بیا دې یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکی دې دا لاندې لغتونه وروسته تر معنا، په جملو کې وکار وي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(سپېڅلې، پایښت، سوکالی، هوسا)

- زده کوونکی دې په وارسره د ټولګي مخې ته راشي او د سولې د اړتیا او ګټو په هکله دې خبرې وکړي.

معناوی	لغتونه
پاک	سپېڅلې
بقا او دوام	پایښت
آرامه	هوسا

زده کوونکی دې په اړه په خپلو کتابچو کې په لنډه توګه ولیکي چې: مور په سوله یېز ژوند کې کوم ګټور کارونه سرته رسولی شو.

وزیر محمد اکبرخان

موخه: د متن لوستل، لیکل او د وزیر محمد اکبر خان د شخصیت پېژندنه.

تاسو د وزیر محمد اکبر خان د کارنامو په هکله خه او رېدلی او هغه پېژنی؟

زمور په هېواد کې ډېر نومیالی غازیان او اقلان تېر شوي. له هغۇ خخە يو هم وزیر محمد اکبرخان دی. وزیر محمد اکبرخان د امیر دوست محمد خان زوی او په ۱۲۳۲ هـ.ق. کال کې زېبىدلى و.

غاري محمد اکبر خان د افغان او انگليس په لوړۍ جګړه کې له افغاني غازيانو سره يو خاى د هېواد په آزادولو کې ډېره لویه ونده اخيستې وه. وزیر محمد اکبرخان د ډېرونسو اخلاقو خښتن و پر بېوزلو زره سواند او د ظالمانو او تېري کوونکو سخت مخالف و.

په جګړې کې د جنګي اسیرانو او نیول شوو بندیانو قدر يې د مېلمنو په شان کاوه. د هغۇ روغتىيا او سلامتىيا ته به يې پاملىرنە كولە، تر دې چې د هغۇي په تېپونو به يې په خېلە پتى لگۇلى.

د خېل هېواد له خلکو سره يې ډېرە مينه درلوده او خېلۇ خلکو ته له

دېرو خدمتونو خخه وروسته د ۳۰ کلو په عمر په ۱۲۲ هـ.ق. کال کې وفات او د ۵۵ له سپارښتنو سره سم په مزار شریف کې خاورو ته وسپارل شو. روح دې بناد وي.

فعاليتونه:

- زده کونکي دې متن ولولي او بيا دې د هغه په مطلب خبرې وکړي.
- زده کونکي دې دغو پوبنتونه څوابونه ووايي او بيا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
- وزیر محمد اکبر خان کوم به صفتونه در لودل؟
- وزیر محمد اکبر خان د هپواد د خپلواكۍ لپاره خه ډول خدمتونه کړي دې؟
- د وزیر محمد اکبر خان مرینه په کوم کال پېښه شوې او مقبره یې چېږي ده؟
- دوه، دوه زده کونکي دې د تختې مخې ته راشي، یو بل ته دې د متن املا ووايي او بيا دې اصلاح کړي.
- زده کونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او په دې هکله دې خبرې وکړي چې د غازيانو او نوميالو په ژوند ليک پوهېدل خه گټې لري.

لغتونه	معناوې
اتلان	قهرمانان
ونډه	برخه
تپري کونکي	ظالمان

کورنۍ دنده:

زده کونکي دې د وزیر محمد اکبر خان د اوصافو په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

اتلسیم لوست

لیک نبی

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لیک نبیو په ارزښت او کارولو پوهېدل.

تابې لیک نبی پېژنۍ او کله مو په لیکنو کې کارولي دي؟

په هره ڙبه کې د لیکنې د سموالي او نسه والي لپاره حینې نبی نسانې شته چې په هره لیکنه کې یې مراعاتول ضروري دي. بې له دغو نبسو خخه لیکنې سمه معنا نه ورکوي او لوستونکي له ډېرو ستونزو سره مخامنځ کېږي.

اړينه ده چې لیک نبی په لنډ ډول و پېژنو:

- **تکي (۱):** دا نبسه د بشپړې جملې په پای کې اینسودل کېږي.

لکه: بې له زيار او زحمت خخه کاميابي نشته.

- **کامه (۲):** کامه يا چې پیښ د یوه لنډ څنډ لپاره راحي. همدارنګه د کلمو او جملو د بېلولو لپاره هم کارول کېږي، لکه: میرویس، اجمل، رشاد او سليمان زيارکنس زده کوونکي دي.

- **شارحه (۳):** شارحه يا دوه تکي له هغو کلمو خخه وروسته راحي چې

ورپسی شرح او بیان ولري. لکه: د ژبې مهارتونه دا دي: غور نیول، خبرې کول، لوستل او ليکل.

سواليه (؟) دا نسه د پوښتنې لپاره راول کېږي، یعنې د هر ډول سواليه جملو په پای کې راحي. لکه: د آريایانو لوړنۍ ژبه څه نومیده؟

ندایه (！): دا علامه د غږ کولو يا ندا او تعجب په وخت کې کارول کېږي، لکه: لویه خدايې! ته زموږ د بيچاره ولس په حال رحم وکړي.

- زده کوونکي دې متن ولولي او په مفهوم دې له یو بل سره خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې د لوست لغتونه په جملو کې وکاروي.
- زده کوونکي دې یو یو د تختې مخې ته راشي او د ليک نښو په اړه دې توضیحات ورکړي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او یوه، یوه جمله دې د هري ليک نښې لپاره د مثال په توګه ولیکي.

لغت	معنا
ستونزې	مشکلات
ضروري	ارينه
زيار	زحمت، کوبنښن
ندا	غږ یا آواز

زده کوونکي دې په خپله خوبنې خو جملې ولیکي او د لوست ليک نښې دې په کې وښي.

نولسم لوست

غوره ویناوې

موخه: د متن لوستل، لیکل، د غوره ویناوو په معنا او مفهوم پوهېدل او د ژوند په چارو کې له هغو خخه پیروي کول.

ستاسو په فکر غوره ویناوې خه معنا او خه ته وايي؟
چې دانا نه کړې ګردش د زمانې
نور به زده نه کړې دانش د زمانې
زړپېري لري دستړګو په حنبل کې
خبر دار شه په روش د زمانې
په يوه زمان وي شاه، بیا دې ګدائی کا
څه باور په نوازش د زمانې
په خزان کې د بوستان په ونوراشه!
څه و، څه شو بیا پوشش د زمانې
کله Ҳمکه سپېره ډاګ، کله ګلونه
څه اميد په آرایش د زمانې
د سفله غوندي ېې ورکړه رانیول دي
غره مه شه په بخشش د زمانې

چې يې شاکوه د دنيا و آسایش ته
 هم هغه کا آسایش د زمانې
 چې دا هسي يې کردي د زره په ياد وي
 لا «خوشحال» لري خواهش د زمانې

(خوشحال بابا)

فعاليتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره د شعر بیتونه ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه د شعر بیتونه یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لومړي معنا بیا دې په جملو کې وکاروی.
- زده کوونکي دې په خپلو ډلوکې په دې اړه مشوره وکړي چې په بیتونو کې د شاعر مطلب کومو تکو ته توجه کول دي، بیادي له هرې ډلې خخه یو تن خپله لیکلې پانه نورو ته ولولي.

معناوې	لغتونه	معناوې	لغتونه
پيرې	دسترگو خنبل	دوره وهل	دسترگو روپول
سفله	بوستان	پست، ناکس	باغ
سخاوت	ورکړه		

کورنۍ دنده:

- زده کوونکي دې د لاندې بیت مفهوم په خپله ژبه په کتابچو کېوليکي.
 چې دانا نه کړې ګردش د زمانې   نور به زده نه کړې دا نش د زمانې

شلم لوست

د وطن مينه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د وطن د مینې په مفهوم پوهېدل او د وطن پالنې د روحیې پیاوړتیا.

ستاسو په فکر د وطن مينه خه ته وايي؟

د وطن مينه «شعر» د ستر شخصیت احمدشاه بابا لیکنه ده. احمدشاه بابا هغه نومیالی پاچا و چې د تورې تر خنګ پې قلم هم درلود. هغه د خپل هپواد سره د زړه مينه درلوده. احمد شاه بابا په پښتو ژبه دېږ شعرونه وبلې او یو بنکلې دیوان هم لري. دله یې «د وطن مينه» شعر د بېلکې په توګه راورو چې دده له هپواد سره د پاکې مینې احساسات خرګندوي.

ستا په لاره کې بايلې زلمي سروونه	ستا د عشق له وینو ډک شول حیگرونه
بې له تا مې انډېښني د زړه مارونه	تاته راشمه زړگې زما فارغ شې
زما به هېر نه شي دا ستا بنکلې باغونه	که هر خو مې د دنيا ملکونه ډېر شي
زما د بنکلې پښتونخوا د غرو سروونه	د ډهلي تخت هېرومه چې را یاد کړم
چې په تورو پښتنه کا ګوزارونه	د رقیب د ژوند متعاب به تار په تار کړم
چې زه وکاندم په هر لوري تاختونه	د فرید او د حميد دور به بیا شي
زما خوبن دی ستا خالي نش ډګروونه	که تمامه دنيا یو خواته بل خوا یې
	احمدشاه به دغه ستا قدر هېر نه کړي
	که ونیسي د تمام جهان ملکونه

(احمدشاه بابا)

- زده کوونکی دې دوه، دوه تنه متن ولولی او د هغه د مطلب په اړه دې خبرې وکړي.
- دوه، دوه تنه زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشی او بیتونه دې یو بل ته د املا په توګه ووايي.
- زده کوونکی دې په متن کې هم وزنه کلمې پیدا او د تختې پرمخ دې ولیکي، لکه: سرونه – مارونه ... .
- زده کوونکی دې په خپلو ډلوکې د احمد شاه بابا د هېوادنی مینې په اړه خوکربنې ولیکي او بیا دې له هرې ډلې خخه یو تن د تختې مخې ته راشی خپل معلومات دې نورو ته وړاندې کړي.

معناوي

له لاسه ورکول	بایبل
له منځه ورل	تار په تار
دوران	دور
میدان	ډګر
بریدونه	تاختونه
سیال او رقابت کوونکی	رقیب
جنس، شی، مال	متاع

خرګندونې:

له فرید خخه مطلب د سوری په کورنۍ کې شیرشاه سوری دی چې اصلی نوم یې فرید و او حمید خخه مطلب په لودی کورنۍ کې سلطان حمید لودی دی چې په هند کې یې پاچاهي کړې ووه.

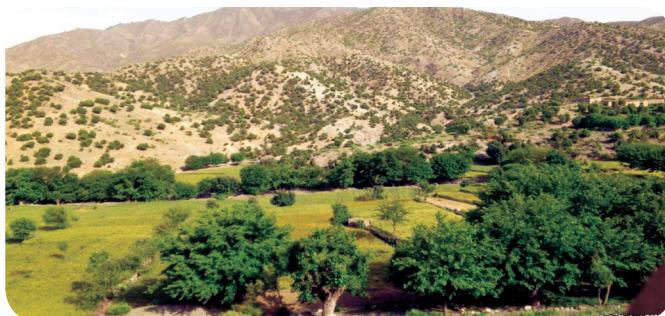

زده کوونکی دې په دې اړه چې ولې هر خوک له خپل هېواد سره مينه لري؟ خوکربنې په خپلو کتابچوکې په بنکلې خط ولیکي.

یوویشتم لوست

طبیعی زبرمې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د طبیعی زبرمو په ارزښت او ګټو پوهېدل او د هغود سانې د روحيې پیاوړتیا.

تاسود طبیعی زبرمو په هکله خه اورېدلی او په دې هکله خه ويلاي شئ؟

زمور ګران افغانستان یو غرنۍ هېواد دی. زیاتره غرونه یې په مرکزی، شمالی او نورو برخو کې پراته دي چې په آب و هوا بې ډبره نهه اغږد کړیده. غرونه د واورو او د يخچالونو پراخې سیمې جوروی چې په بدخشان کې پامیر د یوه طبیعی پارک په توګه یا دولی شو. همدارنګه د هندوکش، سليمان او د ترکستان د تيربند غرونه د یادولو وردي چې لوی کانونه او معدنونه لري.

حنگلونه هم د طبیعی زبرمو غوره برخه ده چې د غرونو په لمنو کې یې د ژوو او حناورو لپاره د استوګنې سیمې جوري کړیدي. سربېره پردي چې د هوا په نهه والي او پاكوالي کې ډيره اغږد لري، د سېلابونو او وچو بادونو مخنيوي هم کوي.

حنگلونه زمور د هېواد په لوې پکتیا، ننګهار کونړونو، نورستان، کاپيسا، بادغیس، بدخشان او هرات کې موجود دي.

د دغو طبیعی شتمنیو ساتنه او پالنه د هر افغان ایمانی او ملي دنده ده که مور د هغو ساتنې ته سمه پاملرنه و نه کړو، دغه طبیعی شتمنی به زمود نورو نسلونو ته پاتې نشي.

- زده کوونکی دې متن ولولي او د طبیعی زیرمو په ارزښت دې له یو بل سره مشوره وکړي.

- زده کوونکی دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خپل هېواد د طبیعی شتمنیو په اړه دې خبرې وکړي.

دا لاندې کلمې دې وګوري او هغه دې په جملوکې وکاروي.

شتمنی	طبعی	افغانستان	غرونه
کانونه	خنګلونه		

- هريو زده کوونکی دې د طبیعی شتمنیو د ساتنې او پالنې په اړه یوه یوه لنډه مقاله ولیکي او خو تنه دې د ټولګي په مخ کې ولولي.

لغتونه معناوې

ذخیرې	زبرمې
معدنونه	کانونه
تأثیر	اعیزه
طبعی شتمنی	طبعی زبرمې

زده کوونکی دې په دې اړه چې مور د خپل هېواد د شتمنیو په هکله خه مسؤولیت لرو، خوکرښې په خپلوكتابچوکې ولیکي.

دوه ويشتم لوست

خوشحال خان خټک

موخه: د متن لوستل، لیکل او د خوشحال خان خټک د ادبی شخصیت پېژندنه.

خه فکر کوي چې آیا خوشحال خان یوازې شاعر و ؟

خوشحال خان د شهباز خان زوي دی. په (۱۰۲۲) هـ ق کال د خټکو په اکوره نومي ځای کې زېړيدلی دی. خوشحال خان د خټکو د قبیلې مشر خورا مېړنۍ، غښتلی، پر هېواد او آزادی مین مبارز و. ده ډېر کتابونه لیکلې چې شمېري (۲۵) توکو ته رسپېري. د شعرونو یو دیوان هم لري. د هغه کارنامې، اتلولې او پوهه زمور د تاریخ یوه ويړلې برخه ۵۵. خوشحال بابا په (۱۱۰۰) هـ ق کال کې وفات شوی دی.

د خوشحال خټک د شعر بېلګه:

هر یو پند یې مرغلري دی لالونه	خپل استاد و ماته ووې خوپندونه
چې له لاسه دې آزار شي د چا زرونه	وې یې هره بدی کړه هغه بدنه کړه
اول ته پېړده د بدود خصلتونه	که دې زره وي چې بدنه مومني له چا نه
په بدی کې خه فایده ده کوم سودونه	د هر چا سره د بنو سلوک بايده دی

تل جهان و چاته نه پوپردي مالونه
خه حاجت چې رساوه شي تر جنگونه
د مارونو په غارمه منډه لاسونه
چې پردي در حینې تبتي په ملکونه
په پيرى به دې ورنه رسی لاسونه
منافق دي چې ډېر ډېر خوري سوګندونه

د دنيا په مال د نېکو نوم حاصل کړه
هغه کار چې په نرمي ترسره کېږي
که په خپله د خپل ځان په بدې نه يې
په خپلونو باندي هومره خشم مه کړه
په ځوانۍ کې چې دې کار له لاسه ووځي
په ربستيا که په درواغ وي سوګند مه خوره

فعاليتونه:

- زدهکونکي دې شعر ولولي او د معنا په اړه دې خبرې وکړي .
- زدهکونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د متن لغتونه دې په جملوکې وکاروي.
- زدهکونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خوشحال خان د مېرانې او اتلولۍ په برخه کې دې خبرې وکړي .
- زدهکونکي دې په دې اړه چې: موږ خنګه کولاي شو له دغۇ پندونو څخه د ژوند په چارو کې پیروي وکړو، دوو دوو جملې په خپلو کتابچو کې وليکي.

معناوې	لغتونه
نصيحتونه	پندونه
خشم	
سوګند	
منافق	

کورني دنده:

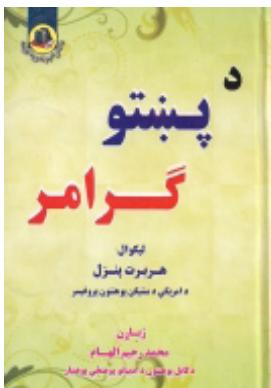
زدهکونکي دې د خوشحال خان دې بيت په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې وليکي.

هغه کار چې په نرمي ترسره کېږي   خه حاجت چې رساوه شي تر جنگونه

در ويشتم لوست

صفت

موخه: د متن سم لوستل، سم ليکل، د صفت د کلمي پېژندنه او سمه کارونه.

آيا تاسو د صفت له کلمي سره آشنا ياست او هغه پېژنئ؟

صفت هغه کلمه ده چې د نوم حالت او خرنگوالي ونبيي. صفتونه تل له خپل موصوف سره یو ځای راحي. لکه : تورې خپلۍ، شين آسمان، پوه هلك او نور.

صفت مهم دولونه:

۱_ **اصلی صفتونه:** هغه دي چې د نوم ذاتي بنه والي او بدوالى ونبيي لکه: توره تخته، بنه سړي، هوښياره نجلۍ، جګه ونه، ناپوه سړي، سپين کاغذ.

۲_ **نسبتي صفتونه:** هغه کلمي چې نسبت يې بل نوم، شي يا حالت ته وشي لکه: کابلۍ، ميوندوال، سليمان خپل، قيمتي، طلايي او نور.

۳_ **اشاري صفتونه:** هغه صفتونه چې د هغو په واسطه موصوف ته اشاره وشي لکه: دغه نجلۍ درس وايي. هغه ونه يخ سیوري لري. دا د ابن سينا بنوونځي دی. هغه بسحه ډودۍ پخوي.

- زده کوونکی دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې متن له یو بل سره په مشورې ولولي.
- د خپل ټولګي او چاپېریال د حینو شیانو نومونه دې د صفت او موصوف په توګه راوړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي، لکه: سپین دیوال، لوی صنف، بنکلی ګلان.
- په دې لاندې متلونو کې دې صفت او موصوف په نښه او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

تر نادان دوست خخه هوښيار دبمن بنه دی.

کوب بار تر منزله نه رسپړي.

له تندو اویو مه وپرېره، له مړو اویو ووپرېره!

لغونه معناوې

صفت ستاینه

موصوف ستایل شوی، ستایلی

- یادونه: موصوف هېڅي کلمې ته وايی چې صفت د هغه لپاره راغلی وي، لکه: تورې خپلی چې تورې په صفت او خپلی یې موصوف دی.
- په اشارې صفت کې دغه نژدي، هغه لري او هوغه ډېره لري اشاره ده.

زده کوونکي دې په خپله خوبنې (صفت او موصوف) خو نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

خلور ویشتم لوست

قیمتی ډبرې

موخه: د متن لوستل، لیکل او د قیمتی ډبرو په ارزښت پوهېدل او د هغو د ساتنې د روحيې پیاوړتیا.

پونتنه:

تاسو داسي رنګه ډبرې لیدلي چې له عادي ډبرو خخه توپیر ولري؟

زمور چاپېریال له طبیعی موادو خخه ډک دی. حینې ډبرې یې له هغو موادو خخه دی چې په غرونو او درو کې په بېلا بېلو ډولونو پیداکپيري. د دغو ډبرو طبیعی رنگونه ډېر بنکلي او په زره پوري دی. حینې حلا لرونکې، حینې یې نيمه حلا لرونکې او حینې نوري یې بې حلا دي. حلا لرونکې ډبرې په طبیعی توګه بنکلي، ارزښتمني او په زره پوري رنگونه او شکلونه لري چې له دغوا ډبرو خخه د غميوا په توګه په ګانهو (زبوراتو) کې کار اخيستل کپوري، لکه: یاقوت، زمرد، لاجورد، عقيق، الماس او نور.

یاقوت حلا لرونکې ډبره ده چې ډېر صفا سور رنگ لري. زمرد په بنکلي شنه رنگ پیدا کپوري.

عقيق هم تور، سپین، ژپر او نور رنگونه لري. الماس تر ټولو ډبرو د لوري

بی پی لرونکی دی چې حلا لرونکی سپین روبسانه رنگ لري او ڈبر لړ پیدا کپږي.

په دې ترتیب تر ۳۵ ډوله زیاتې مختلفې قیمتی ډبرې زمورد ګران هېواد په طبیعت کې موجودې دی چې د بدخشان، پروان، کندھار، نورستان، کابل، میدان، او د نورو مرکزي سیمو له غرونو خخه لاس ته راخي.

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او لاندې لغتونه دې په جملو کې وکاروی.
کانې، ډبره، غمي، الماس، زمرد

- زده کوونکي دې په وار سره ټولکيواو ته ووایي چې له حلا لرونکو ډبرو خخه په کومو برخو کې کار اخیستل کپږي؟

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د صفت کلمې دې په متن کې پیدا بیا دې پر تختې وليکي.

لغتونه معناوي

ټيره	ډبره
زبورات	ګانې

زده کوونکي دې په دې هکله چې: موږ د هېواد د قیمتی ډبرو او نورو شتمنيو د ساتنې په برخه کې خه مسؤوليت لرو؟ خو کربنې په خپلو کتابچو کې وليکي.

پنځه ويشم لوست

كمپيوټر

موخه: د متن لوستل، لیکل او د کمپیوټر د مهارتونو د زده کړې د روحي پیاوړتیا.

تاسو د کمپیوټر نوم اور بدلی او د هغه په هکله خه ويلاي شئ؟

کمپیوټر هغه ماشین دی چې د انسانانو بې شمېره ستونزې یې حل کړي دي.
د لوړۍ حل لپاره په ۱۹۴۲ م کال د امریکایي (لاتا سوت بری) په وسیله
اختراع شو اوله هغه وخت خخه یې را وروسته ډېرہ پراحتیا موندلې ۵۵.
کمپیوټر له څلورو اساسی برخو خخه جوړ شوی دي.

لوړۍ برخه یې سکرین يا مانیتور نومېږي چې په دې صفحې کې د
کمپیوټر پروګرامونه لیدل کېږي.

دویمه برخه (پې، سې، یو) ده چې د کمپیوټر اساسی برخه ګنډ کېږي
او د کمپیوټر حافظه ده.

درېمه برخه یې د کیبورډ برخه ده چې د کمانډونو توري او نوري بتني
په دې برخې پوري اړه لري.

خلورمه برخه يې د موس (Mouse) په نامه يادېږي چې کمانډونه د هغه په وسیله کارول کېږي.

کمپیوټر ټول معلومات په خپله حافظه کې ساتي که خوک هر وخت وغواړي له هغه خخه کار اخیستلای شي او هم کولای شي چې معلوماتو ته بدلون ورکړي.

فعاليتونه:

- زده کوونکي دي په وار سره متن ولولي او په هغه دي خبرې وکړي.
- زده کوونکي دي وهشول شي چې په سیالی سره د کمپیوټر هره برخه له یو بل خخه وپوښتی:
- دوه دوه زده کوونکي دي په خپلو منځو کې متن یو بل ته املا ووایي او بیا دي اصلاح کړي.
- زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او د کمپیوټر د مهارتونو په هکله چې خومره پوهېږي خبرې وکړي.

لغتونه معناوي

ستونزې	کراونه او مشکلات
بدلون	تغییر

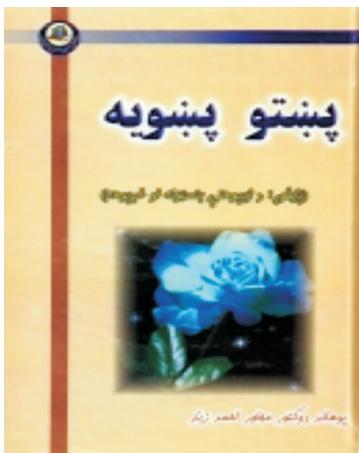
کورنۍ دنده:

زده کوونکي دي په اوستني عصر کې د کمپیوټر د ارزښت او اړتیا په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

شپږ ویشتم لوست

ضمیرونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د ضمیرونو پېژندل او د هغه سمه کارونه.

تاسو کله د ضمیر کلمه اور بدلې او د هغه په هکله خه ويلاي شئ؟

ضمیرونه هغه خپلواکې کلمې دی چې د نوم پړهای راخي، لکه: زه،
مور، ته، تاسي، دا، دوي، هغه، دغه، هغوي.
د ضمیرونو مهم ډولونه په لاندي ډول دي:
شخصي ضمیرونه:

هغه ضمیرونه دی چې د یوه شخص يا وګري لپاره راشي، لکه:

د متکلم لپاره:	ره	ما
مور		
د مخاطب لپاره:	ته	تا
تاسي		
دغائب لپاره:	دا	دي
دوی		
مثالونه:	زه راغلهم	دوی راغل
	دوي راغل	ما کتاب واخیست
اشاري ضمیرونه:		

هغه ضمیرونه دی چې شخص يا شي ته د اشارې لپاره راشي، لکه: دغه
وايي. هغه راغي. دا زما ملګري دي.

اشاري ضميرونه عموماً د نزدي لپاره (دغه)، د لپري لپاره (هغه) او دبر لپري لپاره (هوغه) راخي.

- زده کوونکي دي د ضميرونو په هکله له يو بل سره خبرې وکړي.
- زده کوونکي دي په دي لاندي جملو کې د ضمير چولونه وښي او هغه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.
- دا زما استاد دي.
- دوي ټول ټولګي ته را غلل.
- ورور مې له بهر خخه را ورسپد.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دي د تختې مخې ته راشي، يو تن دي د شخصي ضميرونو مثالونه پر تختې ولیکي او بل دي د هغو په توپير خبرې وکړي.
- زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي، خو جملې دي په خپله خوبنې ووایي او په هغو کې دي ضميرونه وښي.

لغتونه	معناوې
وګري	خلک
مخاطب	اوریدونکي
متکلم	ويونکي
غائب	چې حاضر نه وي (دریم سری)

زده کوونکي دي په نوو مثالونو کې ضميرونه وښي او په کتابچو کې دي ولیکي.

اوه ویشتم لوست

لنډی

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د لنډیو پېژندل او د هغو په مفهوم او ازربښت پوهېدل.

تاسو ويلاي شئ چې لنډي به خه ډول اشعار وي؟

لنډي هغه ولسي او ملي شعرونه دي چې شاعران يې معلوم نه دي.
د هر حساس پستانه او پښته د زړه غږ او د احساساتو هنداره بلل کېري.
دا ملي اشعار یوازې د پښتو ژې د ادبی میراث ستړه پانګه ده چې په نورو
ژبو کې يې ساري نه لیدل کېري. لنډي ډېر ډولونه لري، لکه: د هېواد
پالنې، ټولنيزې، اخلاقې، عشقې او نورې.

له نورو اشعارو خخه د لنډیو توپیر دا دي چې ويونکي يې معلوم نه
دي. تر ويلو وروسته د خلکو مال گرځي او ولسونه يې نسل په نسل يو بل
ته لېردو.

دا شعرونه خومره چې ساده او سوچه دي، هغومره د نورو ژبو له اغېزو
خخه هم پاک ساقل شوي. لنډي ځانته سېلا比ي سیستم لري چې لومړي
برخه يې لنډه (۹) څې او دويمه برخه يې اورده (۱۳) څې (سېلابه) ۵۵.
د دغو اشعارو بله ځانګړتیا دا ده چې زیاتره د نسخو له خوا نرپنه وو ته
ويل شوي، نو ځکه اغېزمن او د نازکو احساساتو لرونکي دي.

لکه لاندی لندي:

په وطن نيمه ڊوڊي بنه ٥٥
 نه په پردي وطن کې غونسي پلوونه
 ٿواناو خپل وطن ته راشئ
 که خلک ڏبر دي پري ودان دي خپل کوروونه

فعاليتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د ټولگي محې ته راشي او د لنبيو د مهمو ځانګړتياوو په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او یا دې په خپلو كتابچو کې ولیکي. هنداره، لنډي، څې، ځانګړتيا
- زده کوونکي دې د ټولگي په مخکې ځينې لنډي چې د دوى زده وي ووایي او په مطلب دې خبرې وکړي.

معناوې لغتونه

آينه

هنداره

سېلاپ، هيجا

څې

خصوصيت

ځانګړتيا

هنداره

مثل

څې

کوچ، انتقال

څې

لېبرد

تاير

سارى

ذخیره، شتمني

اغز

پانګه

کورني دنده:

زده کوونکي دې د کورني په مرسته خو لنډي چې په مفهوم یې وېوهېږي په خپلو كتابچو کې ولیکي.

اله ويشتم لوست

آيودين

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او د آيودين په روغتیایي ارزښت پوهېدل.

ستاسو په فکر زموږ په سلامتی کې آيودين خه ارزښت لري؟

منزالونه د انسان د بدن لپاره ډېر گټور او اړین دی چې آيودين هم يو له دغو منزالونه خخه دی. ډېر خلک یې د غذايې موادو او اوبلو له لاري تر لاسه کوي. په هغوسیمو کې چې له سمندر خخه لري وي او د ماھي غونبه په آسانۍ سره نه پیدا کېږي، خلک یې د آيودين په کمبست اخته وي.

خرنګه چې آيودين د انسان په بدني ودې او د دماغ د حجره په جورو لو کې ډېره اغېزه لري، نو که د ماشوم په بدن کې آيودين لړو وي، ماشوم له د ماغي کمزورتیا سره مخ کېږي. او د بدن ټول غري یې په سم ډول وده نشي کولاي. په لویانو کې د آيودين د لړوالي له کبله د غاري مخکنى برخه (غُدده) چې تایرايد نومېږي لوېږي او په جاغور بدليږي.

د هغه خلکو په بدن کې چې آيودين کم وي باید په خورو کې آيودين لرونکې مالګه وکاروي.

د کبانو غونبې او نور هغه خواړه دې وxorوي چې آيودين ولري. همدا راز د آيودين لرونکو درملو خورل هم په بدن کې د آيودين کمبست له منځه وي.

- یو یو زده کونونکی دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
- زده کونونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشی او په بدن کې د آیودین د کمبنت په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کونونکی دې دوه دوه تنه د متن جملې یو بل ته املا ووایی او بیا دې اصلاح کړي.
- زده کونونکی دې د متن لغتونه له یو بل خخه وپوبنتی او جملې دې ورته جوړې کړي.
- زده کونونکی دې په خپلو ډلو کې د آیودین د روغتیایی ارزښت په هکله خوکربنې ولیکې او بیا دې له هرې ډلې خخه یو تن هغه نورو ته ولولي.

معناوې	لغتونه
کمبنت	کموالی
وده	لوپېدل، نمو
غړې	عضلې
درمل	دوا، دارو

زده کونونکی دې په هکله چې د آیودین کمبنت په لویانو او ماشومانو کې کومه ستونزه رامنځ ته کوي لنډ معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکې.

نېه ويشتم لوست

عدد

موخه: د متن لوستل، لیکل، د عدد پېژندل او د هغه سمه کارونه.

تاسو کله د عدد کلمه اور پدلي ده، عدد خه ته وايي؟

عدد: هغه خپلواکه کلمه ده چې د (نومونو) شيانو او اشخاصو شمېر راښي.

همدارنگه د شيانو او اشخاصو درجه او مرتبه يا مقام هم خرگندولاي شي. کوم شي چې د عدد په وسیله شمېرل کېږي معدود بلل کېږي.

د مثال په ډول: دوه سترګې، درې کتابونه، شل زده کوونکي، خلور هېوادونه.

په دغومثالونو کې (دوه، درې، شل، خلور، عددونه او سترګې، کتابونه، زده کوونکي او هېوادونه) معدود بلل کېږي.

د عدد ډولونه:

اصلی عددونه: چې يوازې شمېر او کمیت ونبی، لکه: دوه، درې، شل اونور.

رتبي عددونه: چې د معدود درجه او مرتبه خرگنده کړي. لکه: درېم سېرۍ، شلم پور، دريمه درجه اونور.....

- زده کوونکی دی متن ولولی، د عدد او معدود لپاره دی چوں چوں مثالونه وبنی.
- زده کوونکی دی لاندی جملې ولولی او په هغوکې دی عدد او معدود وبنی.
- خوشحال خان یو نامتو شاعر دی چې ۲۵۰ تۆکه کتابونه یې لیکلی دی.
- د ځمکې درې برخې اویه او یوه برخه یې وچه ۵.
- هوښیاره مرغى په دوو لوموکې نسلی.
- د شپږم ټولګي درسونه په زړه پوري دی.
- زده کوونکی دی د تختې مخې ته راشی او لاندی لغتونه دی په جملوکې وکاروی.
- شمېر - معدود - کمیت - وصفی
- خوته زده کوونکی دی د اصلی او رتبی عددونو مثالونه ووایي او په توپیر دی خبرې وکړي.
- زده کوونکی دی د تختې مخې ته راشی، د ټولګي شیان دی د عدد او معدود په شکل ووایي، لکه: یوه تخته، درې کړکي ...

لغتونه	معناوې
شمېر	حساب، اندازه
کمیت	اندازه
معدود	شمېر ل شوی شی

زده کوونکی دی عدد او معدود تعريف او په نوو مثالونوکې دی وبنی، بیا دې په خپلو کتابچوکې ولیکي.

دېرشم لوست

مېرمن زينبه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د مشهورې شاعري مېرمن زينې پېژند گلوي.

تاسو له پښتو مېرمنو خخه کومه يوه پېژنۍ؟

زمور هېواد افغانستان ډېرې نوميالی مېرمنې لري چې په پوهې، مېړاني او کارنامو یې تل ويأرو. له دغونامتو مېرمنو خخه يوه هم د ستړ ملي مشر میرویس نیکه لور مېرمن زينبه د ۵. مېرمن زينې ۱۱۴۲ هـ. ق کلونو په شاوخوا کې ژوند کاوه.

مېرمن زينې د خپل وخت دینې، ادبې کتابونه او د شاعرانو دیوانونه لوستلي و مېرمن زينې يوه فاضله مېرمن او له پیاوړو بنه شاعرانو خخه شمېرل کېږي، دې مېرمنې ډېرې نجونو او بسحوقه دینې زده کړي ورکړي او ليک لوست یې ورزده کړي و.

دا هوښياره مېرمن د ژوند په لارو چارو ډېرې نسه پوهېده، تر دې چې ورور یې شاه حسین هوتك د سلطنت په چارو کې له دې خخه مشوري اڅښتلي.

د مېرمن زينې د شعر يوه نمونه چې د خپل ورور شاه محمود هوتكې په

ویر کې يې ويلىپي او په پته خزانه کې ذکر شوي دا ۵۵:
 بُغ شوچي ورور تېر له دنيا سونا
 کندھار واړه په ژرا سونا
 زره مې په وير کې مبتلا سونا
 چې شاه محمود له ما جدا سونا
 هوتك غمجن په دې ماتم دی نا
 د پاچا هې تاج موبرهم دی نا

فعاليتونه:

- دووه تنه زده کوونکي دې متن په خپلو منحوكې ولولي او د هغه په مطلب دې مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې دووه تنه په خپلو منحوكې متن یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د مېرمن زينې د شخصيت په اړه دې یوه یوه جمله جوره او پر تختې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې په خپله خوبنډه د تختې مخې ته راشي او د کومې بلې نومیالۍ مېرمنې په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه معناوې

غښتلې	پياوري
دېر عالي کارونه	کارنامې
غم، ماتم	وبر
د ديوان جمع دی، د یو شاعر د اشعارو مجموعه	ديوانونه

کورني دنده:

زده کوونکي دې د مېرمن زينې د پوهې او شخصيت په هکله لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکي.

يو دېرشم لوست

د پنسل اختراع

موخه: د متن لوستل، ليکل او د لومړي خل لپاره د پنسل د جورې دو په هکله پوهېدل.

آيا تاسو پوهېږئ چې پنسل به خه ډول جور شوي وي؟
تاسو فکر کولای شي چې پنسل به لومړي خه ډول و؟

په ډېرو پخوا زمانو په انګلستان کې د سکرو په شان يو شی کشف شو
چې گرافيت نومېده. خلکو د رسم په کنبلو کې تري کار اخيسته، خو
ستونزه دا وه چې دي گرافيت يا سکرو به لاسونه توروول، نو وپتيل شوه
چې دا ستونزه هواره او کار آسان کړي. همدا و چې گرافيت بې د دوو
لرگیو په منځ کې د تار په واسطه وتاره. دا کار هم ستونزمن و، حکه
چې دا لرگي بايد خو حلې خلاص او تېل شوي واي.
د کلونو په تېرېدو سره خلکو ته نوي، نوي فکرونه پیدا شول. په پایله
کې دي مفکوري ته ورسېدل:

لرگي په طبیعت کې ډېر او ارزانه پیدا کېږي. گرافيت دي د لرگيو په
منځ کې کېښو دل شي چې د پنسل سر په آسانۍ سره تېره او د ليکلو کار
تري واخيستل شي.

په دي ډول د پنسل قلم چې تاسي کار تري اخلي، ورو، ورو په او سنۍ
بنې منځ ته راغي.

- زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې له یو بل سره مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې په چوکاتپ کې اړوندي کلمې په نښه او په خپلو کتابچو کې دې د یوې کربنې په مرسته وښي.

تپه، ستونزمن	نومونه
تاسي، دغه	صفتونه
گرافيت، انګلستان	عدد او معدود
لومري ، دوه لرگي	ضميرونه

- زده کوونکي دې په وار سره د لوست لغتونه د تختې پر مخ په جملو کې وکاروي.
- زده کوونکي دې د تختې مخي ته راشي، د پنسل د منځ ته راتلو بهير دې په خپله زبه وواي.

لغتونه معناوي

گرافيت	د سکرو په شان مواد
خو خلپي	خواره
بنه	شكل
پتيل	تصميم نيوں

کورني دنده:

زده کوونکي دې د پنسل د منځ ته راتلو مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

دوه دېرشم لوست

عبدالرووف بینوا

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د عبدالرووف بینوا د ادبی شخصیت پیژندل.

آيا تاسي د عبدالرووف بینوا په هکله خه ويلاي شئ؟

عبدالرووف بینوا د عبدالله زوي په ۱۲۹۲ هـ کال، په کندهار کې زېړدلى، د خپل وخت مروجه علوم یې پاى ته رسولي و د پښتو ژبې پېژندل شوی خپرونکي، نامتو لیکوال او پوخ شاعر و بینوا سربېره له پښتو په دري، عربي، اردو، انگريزي او روسي ژبو هم نسه پوهېده.

бинوا د خپل ژوند په اوړدو کې ډېرې ستري دندې په بریاليتوب سره سره رسولي دي. پر نورو دندو سربېره د اطلاعاتو د وزیر په توګه یې هم دنده ترسره کړي ده.

бинوا د پښتو ژبې او ادب د ودې او پراختیا په ډګر کې ستري ګامونه اخيستي دي، نوموري له علمي او ادبی خدمتونو خخه وروسته په ۱۳۶۳ هـ کال له نږي خخه ستري ګې پتې کړي دي.

бинوا د پښتو ژبې او ادبیاتو ډېر کتابونه لیکلې چې حئني یې دا دي: میرویس نیکه، پښتنې میرمنې، ادبی فنون، خوشحال خان خټک خه

وايي؟، اوسيي ليکوال په درې جلدو کې، وېښ زلميان، د افغانستان نوميالي او نور .

خورم سورسک خيال د حلوا کوم تر کومه
زه احتجاج به د بل چا کوم تر کومه
نو به فخر په بابا کوم تر کومه
اعتبار به په سبا کوم تر کومه
نو خلاف له دي وينسا کوم تر کومه

زه عاجز به نفس هوا کوم تر کومه
له خوارى او غريبى نه مې عار نشه
چې په خپله مېړه نه يم په دنيا کې
چې د نن کار و سباو ته معطل کرم
بي زحمته راحت کله «بېنوا» شته

فعاليتونه:

- زده کوونکي دي متن ولولي او د هغه په مطلب دي خبرې وکري.
- هريو زده کوونکي دي لاندې لغتونه په جملو کې وکاري او په کتابچو کې دي وليکي.
(نامتو، خپرونکي، بریاليتوب، وېښ، نوميالي)
- زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او متن دي یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او د بینوا د ادبی کارنامو او خدمتونو په اړه دي خبرې وکري.

لغت	معنا	لغت	معنا
بریاليتوب	کاميابي	محقق يا تحقيق کوونکي	خپرونکي
عار	ننګ او عيب	مشهور	نامتو

زده کوونکي دي د عبدالرؤوف بېنوا په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې وليکي.

دري دېشم لوست

زلزله خنگه منح ته راخي؟

موخه: د متن لوستل، ليکل، د زلزلې په هکله پوهېدل او د زلزلې په وخت کې د خپل
خان د ژغورني په لارو چارو پوهېدل.

تاسو کوم وخت د زلزلې په ټکانونو پوهېدلی یاست او د زلزلې له کلمې سره آشنا
یاستئ؟

کله به تاسي هم د ځمکې په نبورېدو پوه شوي یاست یا به مو د ځمکې د
ټکانونو په نتیجه کې ډېرې خرابې لیدلې وي. د ځمکې دغو نبورېدو او
ټکانونو ته زلزله واي.

زلزله لوی آفت دی چې د زرگونو انسانانو او نورو موجوداتو د مرگ سبب
ګرځي. بساونه، کلي، باعونه او هرڅه وړجاوی.

ځمکه پېژندونکي پوهان تر علمي څېرنو وروسته دې نتیجې ته رسیدلې
چې: د الله ﷺ په امر زلزله د ځمکې د لاندېنۍ برخې د ډبروله حرکت او
نبويېدو څخه منح ته راخي. هغه ځای چې دا پښې په کې منح ته راخي د
زلزلې مرکز بلل کېږي. د زلزلې د ټکانونو زور او شدت په مرکز کې تر نورو
ټولو ځایونو زیات وي.

ځمکه پېژندونکي او د جغرافي پوهان د زلزلې زور او سختوالی د زلزله
سنج په واسطه چې (رېکتر) نومېږي، اندازه کوي.

- یو یو تن زده کوونکی دې متن ولولی او په مطلب دې خبرې وکړي.
- هر یو زده کوونکی دې لاندې لغتونه معنا بیا دې په جملو کې وکاروی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکې.
پېښه، پوهان، ریکټر، وېجار
- دوہ دوہ تنه زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشی او د متن جملې دې یو بل ته املا وواي.
- زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشی او په دې اړه دې خبرې وکړي چې:
• د زلزلې د پېښې دو په وخت کې د ځان او مال د ژغورنې لپاره باید خه وکړو؟

لغت	معنا
آفت	مصيبت
وران	وېجار
واقعه	پېښه
ریکټر	هغه آله چې د زلزلې د زور او شدت اندازه پرې معلومېږي.

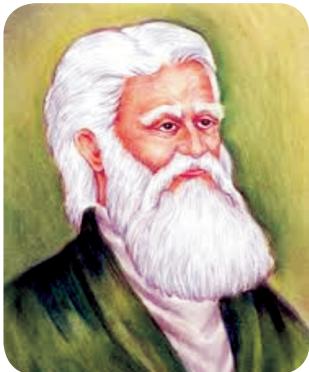

زده کوونکی دې په دې هکله چې د زلزلې په وخت کې خنګه خپل ځان له خطر خخه وساتي یو لنډه مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکې.

خلور دېشم لوست

عبدالرحمن بابا

موخه: د متن لوستل، ليکل او د رحمان بابا د ادبی شخصیت پېژندنه.

پوښته:

آيا تاسو د رحمان بابا نوم اورېدلی او هغه پېژنی؟

عبدالرحمان بابا د پښتو زبې نوميالي اديب او صوفي شاعر و د پلار نوم يې عبدالستار او په ۱۰۴۲ هـ. ق کال د پښور په بهادر کلي کې زېړدلي دی. د رحمان بابا د شخصیت د پېژندني لپاره دومره بس دی چې ټول خلک ورته بابا وايي. نوموري يو خور ديوان لري چې ارزښتمن مضامين يې په داسي ساده او بنکلو الفاظو کې بيان کړي دي چې د نورو شاعرانو په اشعارو کې ډېر لږيدل کېږي.

دا نامتو شاعر په ۱۱۲۸ هـ ق کال وفات شوي او د پښور د هزار خاني په هدېږي کې نسخ دي. د ۵۵ له کلام خخه خو بیتونه:

کر د ګلوکړه چې سېمه دي ګلزار شي

اغزي مه کوه چې پښو کې به دې خار شي

ته چې بل په غشوالې هسي پوه شه

چې همدا غشى به ستا په لور گوزار شي

کوهى مه کينه د بل سېري په لار کې

چېږي ستا به د کوهى په غاړه لار شي

«رحمان بابا»

- زده کوونکی دې متن ولولی او د شعر هر بیت دې په نشر واروی.
- زده کوونکی دې د رحمان بابا له اشعارو خخه که کوم بیت یا بیتونه زده وي پر تختې ولیکي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکی دې یو بل ته د متن املا ووایي او بیا دې ورته اصلاح کړي.
- زده کوونکی دې بنه فکر وکړي بیا دې ووایي چې د رحمان بابا له دې بیتونو خخه پیروی کول خه ګټه لري؟

معناوي	لغتونه
مشهور او د نوم خاوند	نومیالی
خاوروته سپارل شوی	بنخ
ادب پوه	ادیب
کیندل مه کوه	مه کینه
خاه	کوهی

زده کوونکی دې دا مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي چې:
موږ په خپل ژوندکې د رحمان بابا له اشعارو خخه خنګه پیروی کولای شو؟

پنځه دېرشم لوست

فعل

موخه: د متن لوستل، لیکل او د فعل په معنا، مفهوم پوهېدل او د هغه سمه کارونه.

آیا تاسو ويلاي شئ چې د فعل کلمه خه ډول کلمه ده؟

فعل: هغه خپلواکه کلمه ده چې له درې گونو زمانو خخه په یوه زمانه کې د یوه کار کول او پښېدل را وښي.
فعل د وينا ډېره ارزښتمنه برخه ده، بې له هغه خخه د جملې معنا نه بشپړېږي.

لکه: مینه درس وايې.
احمد راغلی و.

فعلونه د زمانې له مخي دا درې ډولونه لري:
د حال زمانې فعل:

هغه کلمه ده چې د یوه کار کول په حال يا جاري زمانه کې خرګند کړي.
لکه: زه کتاب لولم. دی ډودۍ خوري. احمد درس وايې.
د تېږي زمانې يا (ماضي فعلونه):

هغه فعلونه دي چې د یوه کار، کول په تېره زمانه کې وښي.
لکه: ما ډودۍ خورلې ده. هغه درس لوستلی و. احمد پرون تللی و.

د راتلونکي زمانې يا مستقبل فعلونه :

هغه فعلونه دي چې د يو کار کول په راتلونکي زمانې کې راوبنيي.
لکه: زه به کاميابه شم. ته به کورته لار شې. نوريه به خط ولیکي.

- زده کوونکي دي متن ولولي او د درس په مطلب دي خبرې وکړي.
- زده کوونکي دي په لاندي جملو کې فعلونه او د هغو ډولونه وبنېي.
- افغانستان پخوا د آريانا په نامه یاد شوي دي.
- زه هود لرم چې خپل کار په خپل وخت کې ترسره کړم.
- موږ به په زيار او کوبنېن خپله خاوره ودانه کړو.
- بله مياشت به زموږ آزمونه پيل شي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دي د ټولګي مخې ته راشي او د متن یوه برخه دي یو بل ته
امالا ووایي او پاتې کسان دي د هغه په معنا او مفهوم خبرې وکړي.
- خو زده کوونکي دي په وار سره د تختې مخې ته راشي او کومې خبرې چې په ټولګي
کې له یو بل سره کوي، په هغو کې دي فعلونه راوبنيي.
لکه: بنوونکي درس راکړ، زده کوونکو کورنى دنده راوري ووه.

لغتونه معناوې

ماضي	تېرمهال، تېرہ زمانه
مستقبل	راتلونکي، آينده

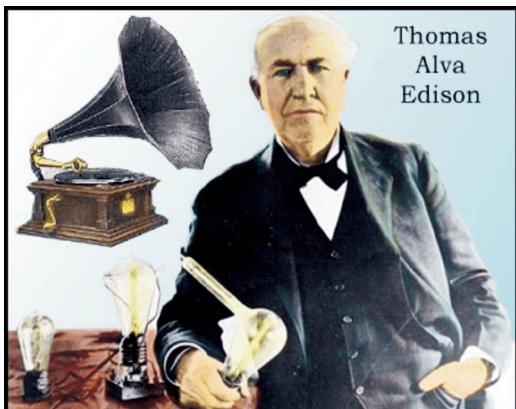

زده کوونکي دي په درې گونو زمانو کې د فعلونو خو خونوي مثالونه په خپلو کتابچو کې
ولیکي.

شپر دېرشم لوست

لوی مخترع (اډیسن)

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د اډیسن پېژندنه.

آيا تاسو د اډیسن نوم او ریدلی او هغه پیژنۍ؟

آيا تاسو د برېښنا منځ ته راوړل د بشريت لپاره لوی خدمت بولئ؟

توماس اډیسن په (۱۸۴۷) میلادی کال په امریکا کې زېریدلی، دی لا اووه کلن نه و چې په بنوونځی کې شامل شو. ۵۰ په بنوونځی سوبېره په خپلو حمکوکې هم کار کاوه.

په پنځلس کلنی کې یې د چاپ ماشین واخیست. خپله ورځانه یې پري چاپوله. په شپاګس کلنی کې نیویارک ته لار. په پنځو کلونو کې یې یو سلو دوه ويشت اختراعګانې وکړي. ګرامافون یې جوړ کړ، خه موده وروسته د روښنایي په فکر کې شو، خپل کارته یې په کلک عزم ملا وټوله، ترڅو چې په (۱۸۷۹) میلادی کال کې په دې بریالی شو چې د برېښنا خراغ منځ ته راوړي.

د غه سترا خدمت کوونکي په (۱۹۳۱) میلادی کال کې له دې نېړۍ خخه ستړګې پټې کړي دې.

- زده کوونکي دې متن ولولي او د اپيسن په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه یو بل ته د متن املا ووایي او په خپلو منځو کې دې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې د متن لغتونه له یو بل خخه و پوشتي او بیا دې په جملو کې وکاروی.
- خو تنه زده کوونکي دې په خپله خوبنې د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: د اپيسن له ستر خدمت او کارونو خخه پې خه درس اخیستی دی؟

لغتونه	معناوې
نړۍ	جهان
ستر	لوي
روښنایي	رنایي
برېښنا	برق

زده کوونکي دې په دې اړه یو لنډ مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي:
مور څنګه کولای شو چې خپلو خلکو ته د خدمت وړ وګرځو.

اووه دېشم لوست

رابعه بلخي

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د یوپ مشهوري شاعري په توګه د رابعه بلخي پيژندنه.

آيا تاسو د دري ژبي له پخوانيو شاعرانو خخه د چانوم اوږيدلى دى؟

مېرمن رابعه لومړني بسحه ده چې په خلورمه پېږي کې يې په شعر ويلو پيل کړي دى. دا مېرمن د ساماني دورې د اميرانو له کورنۍ خخه وه. پلاړ يې کعب نومېدہ چې د بلخ او نورو شاوخوا سيمو حکمران و. مېرمن رابعه سربېره له حسون او بنکلا خخه په علم و معرفت کې هم ډېره مشهوره وه. مولانا نورالدين عبدالرحمن جامي په خپل کتاب (فحات الانس) کې دا یوه عالمه او عارفه بسحه بللي ۵۵.

مېرمن رابعې د خپل وخت مروجه علوم لوستلي او فنون يې زده کړي ۹۹.

په شعر ويلو کې يې ډېر لور استعداد درلوده چې نوموري ته د هغه وخت لورو شاعرانو او د ادب مينه والو د زين العرب لقب ورکړي و.

- زده کوونکی دې یو یو تن د تختې مخې ته راشی، متن دې ولولی، په مفهوم او مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکی دې د متن جملې یو بل ته املا ووایی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشی او کوم پیغام ېې چې له دې متن خخه اخیستی نورو ته بیان کړي.
- خو تنه زده کوونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشی که د دری یا پښتو ژې د نورو شاعرانو نومونه ېې په یاد وي د تختې پر منځ دې ولیکي.

لغتونه معناوي

قرن	پیرۍ
پیژندنه	معرفت
حکمران	حکم کوونکی، لوی ولسوال

زده کوونکی دې د لوست مفهوم په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

اټه دېرشم لوست

د فعل ریښه

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د فعلونو د ریښو پېژندل او د هغو سمه کارونه.

تاسو خه فکر کوي، فعلونه هم ریښې لري؟

د فعلونو ریښې:

ریښه د فعل اصل او بنسټ دی، د فعل ریښه د فعل هغې برخې ته ويل کېږي چې تاري يا وندونه ورپوري ونسلی او نوري کلمې تري جوري کړي. لکه: د (خورل) کلمه د یوې ریښې په شکل په لاندې مثالونو کې وګوري: خورلې، وخور، خورلې و، خورلې ده، خورونکې.

لکه خنګه چې ریښه د فعل اصل او بنسټ جورووي، په نومونو کې هم ریښه اصل دی او له وندونو سره نوي کلمې جورو ولاي شي.

د مثال په توګه:

کله چې د (کار، زړه او فکر) تر کلمو مخکې يا وروسته وندونه راول شي، نوي کلمې ورخینې جوريږي چې په دغونوو کلمو کې د (کار، زړه او فکر) نومونه اسمې ریښې بلل کېږي.

کار ..... بېکاره، ناکار، کارگر، کارونه او نور.

زړه ..... بې زړه، نازړه، زړور، زړه سوی او نور.

فعالیتونه:

- زده کوونکی دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکی دې د فعل ریښه تعريف، په مثالونو کې خرگنده او په کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکی دې په لاندپنیو کلمو کې ریښه په نښه کړي.
- مخونه، مخکې، مختارې، مخور، بې مخي، بې مخه.
سرور، بې سره، له سره، سردار، سره.
- زده کوونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لوړۍ معنا او
بیا دې په جملو کې وکاروی.
- خو زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشي، خو نوي مثالونه دې پر تختې ولیکي او
په هغو کې د فعل يا نوم ریښه وبنیي.

لغتونه معناوې:

بنست	تهداد
------	-------

دارن، بې هوډه	نازره
---------------	-------

خرگندونه:

وندونه: هغه ناخپلواکې کلمې دې چې په فعلونو او نومونو کې تر ریښې مخکې يا وروسته راشي.

لکه: (بې فکره) يا د (بې واکه) په کلمو کې، (بې) مختارې بلل کېږي.

کورنۍ دنده:

- زده کوونکی دې خو فعلى او اسمي ریښې په نوو مثالونو کې پیدا بیا دې په خپلوا کتابچو کې ولیکي.

ننه دېرشم لوست

کوچنيان

موخه: د متن لوستل، لیکل، د لوست په مطلب او مفهوم پوهېدل.

ستاسو په فکر ماشومان کوم بنه صفتونه لري؟

اروابناد گل پاچا الفت په خپل مشهور کتاب «غوره نثرونه» کې لیکلې دي:
 ((..... زه په ماشومانو کې حینې داسي لوی خويونه او ستر صفتونه وينم
 چې هغه په لويانو کې نشه. هغه کسان چې حانونه ورته لوی او زورور بسکاري،
 د خپلې کينې او بعض په وراندي ډېر کمزوري دي. زه او ته که هر خومره
 لوی شو، قوت ومومو، په خپلو غليمانورحم نشوکولاي. په زورورو باندي قهر
 او غصب ډېر زورور دي. مګر ماشومان دغه راز نه دي. د دوى په زرونو کې
 که عناد او کينه پیدا شي، ډېر ژريې له منځه وړي شي. یوه شبېه وروسته
 له هغه چا سره مينه کوي چې مخکې يې ورسره منګولي لګولي.
 دا کار لويان نشي کولاي. لوی خلک د خپل قهر او غصب په وراندي ډېر
 واړه او کمزوري دي.

دا زور او قوت د کوچنیانو په برخه رسپدلى دی چې د کینې او عناد او ره مړ کړي او دا جهنم په ګلزار بدل کړي)).

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه ډول ووایي.
- زده کوونکي دې لاندې کلمې په مناسبو جملو کې راوړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- الف: لويان
- د. عناد
- ب. بغض
- هـ. کمزوری
- جـ. زورور
- وـ. مينه
- دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د متن جملې دې یو بل ته د املا په توګه ووایي.
- زده کوونکي دې په متن کې متضادي کلمې پيدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- خو تنه زده کوونکي دې د تولگي مخې ته راشي، په دې اړه دې خبرې وکړي چې موبد خنګه کولاي شو له هر چا سره د خپل قهر او غصب مخنيوي وکړو؟

لغت	معنا
عناد	کینه
غوره	په زړه پوري
جهنم	دوزخ
بغض	کینه

کورني دنده:

زده کوونکي دې د متن په پوهې دو سره په دې اړه خو کربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي چې: موږ خنګه کولاي شو د کوچنیانو په شان له خپلو زړونو خخه کینه او عناد لري کړو؟

خلویشم لوست

د پاک چاپېریال گټې

موخه: د متن لوستل، ليکل، پاک چاپېریال په ارزښت او ګټو پوهېدل او د چاپېریال د پاک ساتلو د روخي پیاوړتیا.

پونته:
?

آيا تاسو کله د چاپېریال کلمه اوږدلي او په معنا یې پوهېږي؟

زمور خوا و شا ټول خیزونه، لکه: هوا، او به حنگلونه، کروندي، دښتي، غرونه او نور... د چاپېریال په نامه يادېوي چاپېریال په ټولو و ګرو پوري اړه لري، حکه انسان پکې ژوند کوي او ګټه تري اخلي.

څومره چې یو چاپېریال پاک او بسکلی وي، په هماغه اندازه ژوند په زړه پوري او خلک له روغتیا خخه برخه من وي.

خرنګه چې له چاپېریال خخه ټول انسانان ګټې اخلي، نېړازې او ساتنه یې هم په ټولو و ګرو پوري اړه لري. مور ټولو او په تېره حوانانو ته په کار د چې د هېواد هره برخه خپل ګډ کور و بولي او د هغه حفاظت او پاک

ساتل خپله ملي دنده او مسوولیت و گنې او له خپل چاپېریال خخه سمه او مناسبه گته واخلي.

- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي متن دې ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې په خپلو منځو کې لوستل شوی متن یو بل ته املا ووایي.

- لاندیني کلمې دې په جملو کې وکار وي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي:
(مسوولیت، وګړي، حفاظت، دنده)
- زده کوونکي دې د پاک چاپېریال د ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکي.
- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې
موږ ولې پاک چاپېریال ته اړتیا لرو؟

لغتونه	معناوې
وګړي	خلک
دنده	وظيفه
برخه من	د برخې خښتن

زده کوونکي دې د هپواد په او سنې حالت کې د پاک چاپېریال په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

يو خلوېښتم لوست

نشه يې توکي

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د نشه يې موادو په اغېزو او زیانونو پوهېدل او له هغه
څخه د ځان ساتنې د روحيې پياورتیا.

آيا تاسو نشه يې توکي پېژنې او د هغه په زیانونو پوهېږئ؟

زمور په چاپېریال کې د اسې توکي شته چې ځانته غذايی ارزښت لري لکه:
مېوې، سابه، غونې او نور چې د ژوند د پایست، روغتیا او سوکالی لامل
کېږي. د اسې توکي هم موجود دي چې نه یوازې غذايی او روغینتاي
خاصیت نه لري، بلکې ډېر ناوره او وړونکي هم دي. لکه: نسوار، سګرت،
چرس، بنګ، شراب، تریاک، هېروین، او نور.

هغه انسان چې یو وخت روغ رمت او د خپلو کړو ورو له امله په خپله ټولنه
کې د درناوي او باور ور وي، د دغونه نشه يې توکو په کارولو سره د خپل
ژوند ټول نعمتونه او نېګنې له لاسه ورکوي.

دا کسان ناروغ، کمزوري، په هر حائی کې پراته او له خپلو کورنيو څخه
جلال شوي او ناوره ژوند لري. په نشه روږدي کسان ورو ورو خپله روغتیا له
لاسه ورکوي او په ډول ډول ناروغيو، لکه: د بدن پر کمزوري، د زړه او د
سېرو په سرطان اخته او په پای کې یې د هړينې سبب گرځي.

- زده کوونکی دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده وینا بیان کړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکی دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکی دې په خپلو ډلوکې د نشه یې توکود بدومړو په هکله خوکربنې ولیکي او بیا دې یو تن د تختې مخې ته راشی او نورو ته دې ولولي.
- زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشی او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: خنګه کولای شو له دغه تباہ کوونکو توکو څخه خپل څانونه او د کورنۍ غړي وساتو.

لغتونه	معناوي
چاپېریال	محیط
کړه وړه	چارې او عملونه
روبردی	آموخته او عادت
سوکالي	آسوده ګې

زده کوونکی دې د نشي د تباہ کوونکو اغېزو په باب د خپلو کورنیو له غړو سره خبرې وکړي او بیا دې خوکربنې په دې هکله په خپلو کتابچوکې ولیکي.

دوه خلوېښتم لوست

د ځمکې په سطحي کې بدلونونه

موخه: د متن لوستل، لیکل او په دې وپوهېږي چې د ځمکې پر منځ او منځ کې بدلونونه هم منځ ته راخي.

پوښته:
?

آيا تاسې د ځمکې د بدلون په هکله خه فکر کولای شي؟

د ځمکې پر منځ د بېلا بېلو لاملونو له امله خودوله بدلونونه رامنځ ته کېږي. یو ډول یې هغه بدلونونه دی چې په تدریجی ډول د ډېرو ګلونو په اوړ دو کې د باد، باران او د سیندونو د اوبو له امله منځ ته راخي. په تېره هغو خاورینو سیمو کې چې وني او بوټي ونلري.

بل ډول یې ناخاپي بدلونونه دی چې لاملونه یې طبیعی آفتونه، لکه: اورغور ځونې، زلزلي، سېلابونه، ځمکې بنویپندنې، اورلګېدنې، طوفانونه او نور دی. باید وویل شي چې د خورونو او سیندونو په غاړه او شاوخواوو کې د کورونو جوړول، کارکول یا لوبي کول ډېر خطرناک دی، حکه په داسې ځایونو کې له تېزو بارانونو سره د سېلابونو د راتلو امکانات ډېر زیات وي او سېلاپ هغه آفت دی که په منځ کې یې کورونه، زراعتي ځمکې،

انسانان، خاروی یا هر خه برابر شی له منحه یې وري.

- خونه زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه ته زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې د خمکې د سطحې د بدلونونو په اړه که خه اورېدلې وي نورو ته دې ووایي.
- دوه دوه ته زده کوونکي دې له یو بل سره په دې اړه مشوره وکړي چې کوم شيان د خمکې په سطحې کې د بدلون لامل کېدلاي شي، بیا دې خپلې لیکل شوې کربنې نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوي
لاملونه	علتونه
بدلونونه	تغییرات
اورغورخونې	آتشفسان
خاورینه	خاکي

زده کوونکي دې په خمکه کې د بدلون په هکله چې خه فکر کولای شي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

دري خلوېښتم لوست

د کار ارزښت

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د کار په ارزښت پوهېدل او د کار کولو د روحيې پیاوړتیا.

آیا تاسې له کار کولو سره مینه لرئ؟ کوم ډول کارونه مو خوبنېږي؟
کار کول زموږ روغتیا ته هم ګټه لري؟

د اسلام ستر پیغمبر حضرت رسول اکرم ﷺ داسي لارښوونه کړي ۵۵:
((خپله روزي د کار او زيار په وسیله وګته، سوال مه کوئ..))
له حضرت انس ﷺ خخه روایت دی چې یو انصاري حضرت محمد ﷺ
حضرت راهی ویل: ((ای د الله حبیبه! ماته یو خه راکړه..)) رسول
الله ﷺ وفرمايل: چې ((په کور کې خه لري؟)) سوالگر وویل: یوه
شري لرم او یوه د لرگي کاسه چې او به په کې څښو. حضرت محمد ﷺ
ورته وفرمايل: ((دواړه راواړه!)) هغه دواړه راواړل.
حضرت محمد ﷺ وفرمايل: ((دا دواړه خوک اخلي؟)) یوه سړي وویل زه
یې په یوه روپې اخلم. پیغمبر ﷺ بیا وفرمايل: ((خوک یې له دې خخه
ګران اخلي؟)) بل سړي وویل زه یې په دوه روپې اخلم.
رسول الله ﷺ هغه شیان ورکړل او روپې یې انصاري ته ورکړي. ویې ویل:
((په یوپې خوراکي شیان واخله او په بله روپې یو تبر واخله او ماته

يې راوده!)) انصاري تبرراور او حضرت محمد ﷺ په مبارکو لاسونو په خپله هغه ته لاستي ور واچاوه. بيا يې وفرمايل: چې ھه لرگي وھه او خرخوه يې. پنځلس ورځي دې ونه گورم. انصاري لرگي وھل او هغه يې پلورل. پنځلس ورځي وروسته حضور ته راغي چې حال يې ډېر سنه شوي و. حضرت محمد ﷺ وفرمايل: ((دا کار تاته له سوال نه غوره دی، ھکه چې سوال به د قیامت په ورڅ سنا پومنځ تور تکي وي.))

فعالیتونه:

- خوته زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، متن دې ولولي او دھغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه معنا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي تور تکي، خرڅول.
- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي او د متن یوه یوه جمله دې د املا په توګه ولیکي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د کار د ارزښت په اړه دې یوه یوه جمله پر تختې ولیکي.

لغتونه	معناوې
تور تکي	عيب او شرمندگي

بختورو، پاكو، نېکمرغو، له برکت خخه ډک
مبارکو

کورني دنده:

زده کوونکي دې د کار د اړتیا او ارزښت په اړه خوکربنې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

خوار خلوبنیتم لوست

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د بشر پالنې په معنا او مفهوم پوهېدل او د بشر پالنې د روحيي پياورپتیا.

پو بنتنہ

ستاسو په فکر بشر پالنه خه ته وايي؟

انسان په ټولنه کې یو زیار کښ موجود دی او د بشري ستونزو د لري کولو لپاره
د نه هېرېدونکو خدمتونو ويأر لري. باید د ژوند په ټولو چارو کې له یو بل سره
مرسته، همکاري او د ستونزو په وخت کې خواخوري ولري.
خنگه چې مور انسانان یو، نوبايي چې له انسانانو سره مينه او محبت خپله بشري
فریضه وبولو او په دې عمل وکړو، چې هر انسان د عزت او درناوي وړ دی.
انسان ته نبایي یوازې د خپلې سوکالۍ او نېکمرغۍ په فکر کې نه وي، بلکې پر
نورو هم دا پیروزینه ولري.
وګورئ رحمان بابا د بشر پالني دا لور احساس په خومره خورروالي سره په دې
بیت کې حای کړی دی:

هغه زره به له طوفانه په امان وي
چي کبستي غوندي د خلکو باربردار شي

- زده کوونکی دې متن ولولی او په دې مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکی دې د تختې مخې ته راشی او متن دې یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکی دې په خپلو ډلو کې په دې اړه چې (موږ خنګه کولاۍ شو در حمان بابا د بشر پالنې له روحيې خخه پیروي وکړو.) خوکربنې ولیکې او بیا دې یو تن د تختې په مخکې نورو ته ولولی.
- خو زده کوونکی دې په وار سره د تختې مخې ته راشی او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: (زمور له کومو کرو ورو خخه بشر پالنه خرگندېدلاۍ شي).

لغتونه معناوی

لورینه	پېرزو
همدردي	خواخورې
درنښت	درناوی

کورنۍ دنده:

زده کوونکی دې د بشر پالنې په هکله یوه لنډه مقاله ولیکې.

پنځه خلوېښتم لوست

د وطن ترانه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د هېوادنى مینې د روحي پیاوړتیا.

ستاسو په فکر وطن ولې په هر چا ګران دی؟

دا وطن ودان وطن   دا د لوی افغان وطن
دا پرموده ګران وطن
خاوره د غېرت ده زلزلې لري طوفان لري
غرونوکې بازان لري
شوریې په سیندونوکې   تاویې لویو غرونوکې
مینه یې په زرونوکې
خیژي له سینې، د هر افغان ولولي لري
بلې یې لمبې لري
اوسي افغانان پکې   نسل اتلان پکې
واړه سربازان پکې
خاري یې د غرو او چت سرونه له آسمان سره
ننګ او له ايمان سره

- زده کونکی دې ترانه په ډله ییزه توګه په لور آواز ولولي.
- د ترانې مطلب دې په نثر واروی او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
- زده کونکی دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروی.
سیندونه، تاو، لمبې، بازان، اتلان
- زده کونکی دې په وار سره د وطن دوستۍ او د وطن د ساتنې په هکله چې خه
مسؤولیت لرو او خنگه یې ترسره کولای شو، خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ولولي	شور او غوغغا
وطن	ټاټوی یا د اوسيدو ځای
باز	بابنه
سربازان	سربندونکي
اتلان	قهرمانان
خاري	خارنه یې کوي، يا ساتنه یې کوي

د پوهنې ترانه

پوهنې ده رڼا وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

پوهنې ده رڼا، وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

وطن زمایي خان له تانه شم قربان
ته وينه د افغان ته لوړ په قول جهان

پوهنې ده رڼا، وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

ابداد او سی اباد وطن ته شي بساد
مونږ سرې ندو په تا او ساتو دی ازاد

پوهنې ده رڼا، وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

ته کوري هم می گور ته پلاري هم می مور
ته زړه یې د اسیا زماد ستړګو تور

پوهنې ده رڼا، وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

ته ننګ یې د اريا او تاج یې د یما
څارې ډمه له تا افغانستان زما

پوهنې ده رڼا، وطن ته مو بشکلا
كتاب او قلم زمونږه رهندما

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library